

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 20.09.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:11 Naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (475 SE) teine lugemine
3. 14:42 Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (446 SE) teine lugemine
4. 14:46 Loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (445 SE) teine lugemine
5. 14:58 "Laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel" ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) esimene lugemine
6. 15:21 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (alaealiste õigusrikkujate kohtlemise muutmine) eelnõu (453 SE) esimene lugemine
7. 15:53 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (447 SE) esimene lugemine
8. 16:52 Kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu (491 SE) esimene lugemine
9. 17:18 Kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) esimene lugemine
10. 17:38 Toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu (487 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame kolmapäevast istungit. Kellel on soovi anda üle eelnõusid või arupärimisi? Seda soovi kellelgi ei ole. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 79 Riigikogu liiget.

Päevakorra täpsustamiseks ütlen niipalju, et viienda päevakorrapunkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud "Laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel" ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 esimesel lugemisel teeb eelnõu algataja nimel ettekande justiitsminister Urmas Reinsalu. Mul on teile, rahvasaadikud, üks palve. (Juhataja helistab kella.) See palve mul ongi: austatud Riigikogu liikmed, kui te siin saalis omavahel vestlete, tehke seda mõistliku hääletooniga, aga tehke nii ka ukse taga, kui te seal omavahel suhtlete või intervjuusid annate, sest teie jutt kostab siia saali. Just oli juhtum, kui rahvasaadik andis ukse taga nii kõva häälega intervjuud, et minister infotunnis ei kuulnud siin saalis rahvasaadiku küsimust. Kujutage ette! Te saate seda kõike teha palju rahulikumas toonis, see jätab teist ka parema mulje. Ma olen teile väga tänulik.

1. 14:05 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (470 SE) esimese lugemise jätkamine

14:05 Esimees Eiki Nestor

Jätkame sealt, kus me eile lõpetasime. Jätkub Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu 470 esimene lugemine. Pooleli jäid fraktsioonide läbirääkimised. Oudekki Loone, kas sul on protseduuriline küsimus? Siis võiks käega märku anda.

14:05 Oudekki Loone

Ma olen nupule "Sõna" vajutanud, aga minu nimi kadus millegipärast ekraanilt ära.

14:05 Esimees Eiki Nestor

Ma ei tea, mille pärast sa sõna soovid. Anna käega märku, kui sul on protseduuriline küsimus.

14:05 Oudekki Loone

Palun, kas te kordaksite seda, mida te ütlesite tänase päevakorrapunkti nr 5 kohta? Kahjuks ei olnud seda saali tagumisse poolde kuulda.

14:05 Esimees Eiki Nestor

Palun vabandust! Head kolleegid, kordan meeleldi. Eelnõu algatajate nimel teeb selle punkti arutelul ettekande justiitsminister Urmas Reinsalu.

Nüüd võib jätkata eelnõu 470 esimest lugemist. Fraktsioonide sõnavõttud. Kas oli keegi registreeritud? Martin Helme, palun! Ta oli eile registreeritud sõnavõtuks Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel.

14:06 Martin Helme

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Mul pikka juttu ei ole, sest me eile arutasime seda teemat põhjalikult, lihtsalt lõpusõnavõttud jäid tänasesse päeva. Ma pean mõne sõnaga reageerima oma eelkõnelejatele, kes fraktsioonide nimel esinesid. Esiteks oli kummaline kuulata, kui üks saalipool hakkas plaksutama selle peale, et Klooga laagris toimus mingi üritus. Aga ma tahaksin rohkem pöörduda ikkagi kolleeg Stalnuhhini poole, kes hakkas jälle rääkima midagi juutidest ja Reichstagist. Ma saan aru, et poolel Eestil on sel teemal mingisugune kinnisidee. Aga kui me juba toome ajaloolisi paralleele ja isegi, kui me paneme silmad kinni, tuleb öelda, et 1930-ndatel ei olnud Saksamaal olukorda, et seal oleks olnud 50 aasta pikkust juudi okupatsiooni. See võrdlus ei ole lihtsalt adekvaatne. Teiseks tahan ära õiendada ühe asja vabaerakondlase Adamsi sõnavõttust. Meie plaan ei ole suruda kellelegi peale Eesti kodakondsust, meie plaan on anda Eestis valimisõigus ainult Eesti kodanikele. See peaks motiveerima neid inimesi, kes ei ole kodakondsust valinud, seda tegema. Meil ei ole mingit soovi teha neid kõiki automaatselt Eesti kodanikeks. Ma arvan, et väga paljud neist valivad mõne teise riigi kodakondsuse. Kutsun sellegipoolest kõiki teid selle eelnõu poolt hääletama. Aitäh!

14:07 Esimees Eiki Nestor

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Kalvi Kõva, palun!

14:08 Kalvi Kõva

Hea Riigikogu esimees! Head kolleegid, eriti head EKRE liikmed seal taganurgas! Te olete siamaani jätnud sellise mulje, et te teate üht koma teist Eesti põhiseadusest, aga ma olen pidanud taas teis pekkuma. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 156 lõike 2 kohaselt on kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses ettenähtud tingimustel hääleõiguslikud selle omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud, kes on vähemalt 16 aastat vanad. Head EKRE-sõbrad, kui te ei usu ühte sotsiaaldemokraati, siis võin öelda, et kolleeg Mart Nutt pidas eile minu arust komisjoni ettekandjana väga-väga hea ettekande ja ta seda ka mitu korda rõhutas. Uskuge siis vähemalt kolleeg härra Nutti. Sotsiaaldemokraatlik Erakond selle seaduseelnõu poolt ei hääleta. Aitäh!

14:09 Esimees Eiki Nestor

Läbirääkimised on peetud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 470 esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut tuleb meil hääletada.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele põhiseaduskomisjoni ettepaneku eelnõu 470 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Põhiseaduskomisjoni ettepaneku poolt oli 77 Riigikogu liiget ja vastu 7, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 470 on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

2. 14:11 Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (475 SE) teine lugemine

14:11 Esimees Eiki Nestor

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 475 teine lugemine. Ettekandja on õiguskomisjoni liige Liisa Oviir. Palun!

14:11 Liisa Oviir

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Riigikogu õiguskomisjon arutas naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seadust esmaspäeval, 11. septembril k.a. Õiguskomisjoni istungist võtsid osa komisjoni liikmed Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Hanno Pevkur, Hardi Volmer, Külliki Kübarsepp, Liisa Oviir, Raivo Aeg, Toomas Vitsut, Urve Tiidus ja Valdo Randpere, puudus Olga Ivanova. Lisaks olid kohal Carina Rikart, Linnar Liivamägi, Raini Laide ning Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Tanel Kalmet ja sama osakonna nõunik Anne Kruusement. Carina Rikart andis teada, et muudatusettepanekute esitamise tähtjaks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei tulnud, ja Anne Kruusement andis omalt poolt teada, et kõik konventsiooni ratifitseerimiseks vajalikud seadusmuudatused olid komisjoni istungi toimumise ajaks tehtud ning järgmine loomulik etapp on konventsioon ratifitseerida. Viimased konventsiooni rakendamiseks vajalikud seadusmuudatused võttis Riigikogu vastu eelmisel kevadel ja sellega seoses on jõustunud mitmed uued süüteokoosseisud. Tore on see, et need süüteokoosseisud on leidnud käesolevaks ajaks juba kasutamist. Näiteks, esimese kuuga laekus politseile seitse avaldust ahistava jälitamise kohta ning viis avaldust seksuaalse ahistamise kohta. Nii et näha on, et nende koosseisude järele oli vajadus. Komisjoni liige Külliki Kübarsepp soovis teada, miks peaks konventsiooni täitmist koordineeriv organ olema just nimelt Justiitsministeerium. Anne Kruusement vastas selle peale, et see on ministeeriumide omavaheline kokkulepe. Sellega oli arutelu komisjonis lõppenud.

Komisjon otsustas saata seaduseelnõu täiskogu päevakorda 20. septembriks 2017 (otsus tehti konsensuslikult) ning teha ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele (ka see otsus võeti vastu konsensuslikult). Aitäh!

14:14 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Jaak Madison, palun!

14:14 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Eelnõu seletuskirjas on teiste selle konventsiooniga seotud süüteokoosseisude hulgas mainitud inimkaubanduse ohvrit seksu ostmist. Samas on naisühenduste liit saatnud meile märkuse, mille ma formuleerin teile küsimuse vormis. Istanbuli konventsioon ei käsitle inimkaubandust ega prostitutsiooni. Inimkaubandust käsitleb inimkaubandusvastane Euroopa Nõukogu konventsioon, millega Eesti on ühinenud alates 2015. aastast. Seega, miks peeti vajalikuks inimkaubanduse ohvrit seksu ost kriminaliseerida just nüüd ja justkui Istanbuli konventsiooniga seotuna, kuigi Istanbuli konventsioon seda absoluutselt ei kätke?

14:15 Liisa Oviir

Aitäh, hea küsija! Selge on see, et see konkreetne küsimus ei ole kuidagi seotud selle õiguskomisjoni istungiga või seal arutatud asjadega. Ma usun, et teie viidatud koosseis on väga oluline, ja mul on hea meel, et see säte sai vastu võetud.

14:15 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

14:15 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus puudutab artiklit 8, mis räägib rahalistest vahenditest. Selleks, et konventsiooni edukalt rakendada, peavad olema ette nähtud piisavad rahalised vahendid, aga samamoodi ka inimressursid, et oleks võimalik neid programme-meetmeid rahastada, tegelda ennetusega jne. Esimesel lugemisel sai seletuskirjast lugeda, et neid tegevusi rahastatakse projektipõhiselt. Toon siin näiteks naiste tugikeskuse teenuse, mille tegevus tagatakse miinimummahus. On selgitatud, et ministeerium otsib ka lisarahastust. Kas meil on olemas kindlustunne ja selgus, kui suur see rahavajadus meil on, et täita konventsiooni nõudeid järjepidevalt ja sisuliselt, mitte formaalselt, projektipõhiselt ega miinimummahus? Konventsiooni täitmise eesmärk ei peaks olema lihtsalt see, et me saaksime rahvusvahelisel tasandil öelda "Tehtud!", vaid see, et need inimesed, kes on hädas, tõesti abi saaksid.

14:16 Liisa Oviir

Aitäh. Ma usun, et nii selle kui ka kõikide teiste seaduste puhul, mis me vastu võtame, on kõige olulisem aspekt just see, et need ei oleks mitte formaalsed, vaid sisuliselt täidetavad. Selleks on rahastus loomulikult väga oluline. Praeguseks on kõik selle konventsiooni ratifitseerimiseks vajalikud õigusaktid vastu võetud, need on jõustunud, need on rakendunud ja neil on minu andmetel rahastus olemas. Kas see rahastus on piisav, see on teine küsimus. Kas see peaks olema projektipõhine või peaks toimuma kuidagi teisiti, see on ka oluline, aga see on pigem täitevvõimu küsimus. Minu andmetel on rahastus olemas ja me võime ütelda, et need vastuvõetud aktid on ka sisuliselt töös, need ei ole mitte ainult formaalselt paberil.

14:17 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

14:17 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Rahastus ongi väga oluline ja ma jätkangi seda teemat rahastuse koha pealt. Eelnõu seletuskiri ütleb: "Muudatuste tulemusel on tagatud naistevastase vägivalla ohvritele juurdepääs teenustele ja teenuste jätkusuutlik rahastamine, mille tõttu paraneb teenuste järjepidevus ja kvaliteet." Paraku on fakt see, et näiteks käesoleval aastal on Viljandimaal tegutseva naiste tugikeskuse rahastus vähenenud ainult 30 000 euron, eelmistel aastatel oli see 48 000 – 50 000 eurot, Läänemaal oli varem rahastus 48 000 eurot, sel aastal on see aga 27 000 eurot, Võrumaal oli rahastus kuni 50 000 eurot, sel aastal on see alla 27 000 euro. Üks asi on küll ilus plaan ja konventsiooni n-ö ratifitseerimine siin saalis, kuid reaalsus, mis peaks seda toetama, on hoopis teine asi. Kas õiguskomisjonis oli arutelu all ka see teema, kuidas päriselt suurendada tugiteenuste kättesaadavust neile naistele, kes seda vajavad? Milline see tulevik peaks siis olema? Oskate äkki öelda.

14:18 Liisa Oviir

Aitäh! Võin öelda, et seda teemat õiguskomisjon teise lugemise ettevalmistamisel ei käsitlenud. See on pigem selline teema, mida me võiksime arutada ja peaksime arutama siin saalis siis, kui me võtame vastu järgmist riigieelarvet.

14:18 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

14:18 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Kui ma koos hea kolleegi Monikaga seda punkti vaatasin, siis juhtis ta tähelepanu ka artiklile 31 "Eestkoste, külastamisõigused ja turvalisus". Kas meil on siis kavas mingeid meetmeid kavva võtta, et nende laste psühholoogilise ja füüsilise turvalisusega alati arvestataks? Kui suur probleem see meil on ja mis meil on siin kavas ette võtta?

14:19 Liisa Oviir

Aitäh! Tegelikult ei ole selle viidatud artikli tõttu seadustes muudatusi tehtud. Kõik need küsimused on lahendatud juba eelnevalt, osaliselt seadustega, osaliselt täidesaatva võimu määrustega. Alati on see küsimus, kas meetmed on piisavad, aga kõik võimalused nõustamist saada on olemas. Kas see on piisav, see on teine küsimus. Jällegi, see on pigem eelarve, mitte selle konventsiooni ratifitseerimise küsimus.

14:20 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:20 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Mitmed uurimused, mida on maailmas palju tehtud, on osutanud sellele, et puuetega naistel on keskmiselt sagedamini oht langeda just perevägivalla ohvriks. Kas Eestis on seoses selle konventsiooni ratifitseerimisega ka komisjonis arutatud, kas meil on piisavalt meetmeid just puuetega naiste kaitseks? Kas neid oleks vaja selle konventsiooni ratifitseerimise tõttu tõhustada? Kas see teema on üldse tõstatunud?

14:20 Liisa Oviir

Aitäh! Ei, sellist teemat ei ole seda konventsiooni arutades õiguskomisjonis kõne all olnud. Ilmselt, jällegi, arvestades töökorraldust, oleks see pigem näiteks sotsiaalkomisjoni teema. Tõsi, ma olen ka tutvunud nende uurimustega, mis ütlevad, et puuetega naistel on suurem oht vägivalla ohvriks langeda. Ma usun, et see on hästi oluline küsimus, mida ka siin Riigikogus tuleks arutada, arvestades just seda, et meie kohustus on tagada inimesele inimväärne elu ja turvalisus kogu elukaare vältel, eriti nende puhul, kes vajavad lisatoetust. Ma usun, et see võiks olla Riigikogu tänuväärne algatus.

14:21 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem komisjoni ettekandjale küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Henn Põlluaas, palun!

14:21 Henn Põlluaas

Palun lisaaega ka!

14:21 Esimees Eiki Nestor

Lisaaeg kolm minutit.

14:21 Henn Põlluaas

Head kolleegid! Lugupeetud eesistuja! Mul on kuri kahtlus, et enamik rahvasaadikutest ei olegi seda Istanbuli konventsiooni lugenud. Muidu ei arutaks me seda absurdset ja loomuvastast dokumenti, vaid lükkaksime selle kohe tagasi. Nagu arvata, on just nimelt sotsid jällegi need, kes üritavad Eestisse seda Pandora laegast importida, sest see, kes selle dokumendi Eesti nimel 2011. aastal allkirjastas, oli Andres Anvelt.

Mida see konventsioon siis endast kujutab? Pealtnäha on tõesti tegemist dokumendiga, mis seab esikohale vägivalla all kannatanud, kohustab riiki pakkuma neile tuge ja teenuseid ning juurutab mõistmist, et vägivallal, eelkõige naistevastasel ja peresisesel vägivallal puudub õigustus. Konventsioon on suunatud islamimaailmas levinud taunitavate naistevastaste praktikate vastu. See on väga õige ja hea.

Paraku on konventsioonis terve hulk äärmuslikke vasakliberaalseid ja sõna otseses mõttes ebanormaalseid sätteid, mis sisaldavad endas hoopis uusi vägivalla ja represseerimise allikaid, seda just nende suhtes, kes peavad tähtsaks perekonda, moraali ning normaalseid suhteid mehe ja naise vahel. Konventsioon kuulutab traditsioonilised soorollid, kumbed ja tavad naistevastaseks vägivallaks. Sugupool olevat vaid sotsiaalselt konstrueeritud roll, mitte evolutsiooni tulemus. Arvamus, et meestel on isaroll ja naistel emaroll, on naistevastasele vägivallale õhutamise ja tuleb välja juurida koos mehelikkuse ja naiselikkusega, koos naistele istekoha pakkumise ja ukse avamisega. Konventsiooni põhjal võivad inimesel olla mehe sugutunnused, aga kui ta tunneb, et ta on naine, siis tulebki teda käsitada naisena. Ärge siis imestage, kui perverdid hakkavad end naiste ja tüdrukutena tundma, et

avalikes kohtades naiste WC-desse ja duširuumidesse tungida. Säärane soovahetus võimaldab hiilida kõrvale kaitsevääkohustusest, tegemist on selge julgeolekuhuga. See avab tagaukse homoabieludele. Abiellumiseks piisab vaid samasoolise paari ühe liikme nn soovahetusest. Lisaks annab see surmahoobi naiste spordile, sest võistlustel hakkavad võitma habemega naised, kellest igapähe on püksis üks paras sotsiaalne konstruktsioon.

On vaid aja küsimus, mil Eesti sotsid ühinevad Norra sotside nõudmisega kirjutada passi ka kolmas sugu, küllap leiutatakse varsti ka neljas, kuues ja kümneski, mõni tahab omada lausa mitut korraga. See on tülgaastav. Konventsioon nõuab radikaalfeministlike ja mittestereotüüpsete soorollide sisseviimist haridussüsteemi ja vastavate õpikute koostamist. Eesti ei saa enam otsustada, mis on või ei ole meie õppeprogrammides. Kõik ainekavad vaadatakse üle ja neid muudetakse vasakliberaalsete ja äärmusfeministlike doktriinide kohaselt. Kool on taas muutumas ideoloogiliseks kasvatusasutuseks, mille ülesanne on kujundada uut tüüpi inimesi. Juba nüüd on need hullused otsapidi meie koolidesse ja lasteaedadesse jõudnud ning jällegi peamiselt sotside vahendusel.

Rahvas ei ole kunagi heaks kiitnud soo- ja homoideoloogia propageerimist, levitamist ja juurutamist haridussüsteemis ja ühiskonnas. See hullus tuleb peatada. Jätke lapsed rahule! Lõhestades ühiskonda ja suurendades vastandumist, mõjub konventsioon nagu homoseaduski löögina demokraatlikule ühiskonnale ja selle sidususele. Inimesed kogevad sundperverssusi, mida neile peale sunnitakse, riigi sunnina. See vähendab lojaalsust ja armastust riigi vastu. Igat hullust, mis kellelegi pähe tuleb, ei saa normaalsuse ja inimõigusega serveerida. Mis vahet on isikutel, kes peavad ennast Napoleoniks, ja neil, kes kujutavad ette, et on teisest soost või sootuks sootud? Mõlemad vajavad abi, mitte takkaõhutamist. Ja veel, Istanbuli konventsiooni sätted, mis kohustavad vastu võtma naisimmigrante koduvägivalla, soolise diskrimineerimise jne tõttu, loovad olukorra, kus ei olegi enam võimalik, et puuduks kohustus anda asüüli ükskõik millisele naisterahvale ja hiljem tema suurearvulisele perekonnale Aafrikast, Lähis-Idast või mujalt. Pole tagakiusamist vajagi, piisab hirmust või väidetavast tagakiusamisest ja konventsioon kohustab neid kõiki vastu võtma. Ainuüksi Aafrikas ja islamiriikides on miljard naist, kes sellistele kriteeriumidele vastavad, sest naised ei kohelda seal teatavasti meestega võrdsena. Seega kujutab konventsioon endast immigratsioonipumpa, mis varsti ujutab Euroopa ja ka Eesti sisserännanute üha kasvava hooga üle. Kas te seda tahategi?

Me ei vaja Istanbuli konventsiooni, ei vaja, sest igasugune ahistamine, perevägivald jne on Eestis niigi taunitav, seadustega keelatud ja karistatav. Seda ütles siin ka eelkõneleja. Meil on kriminaliseeritud kõik vägivallavormid, mida islamiriikides naiste kallal toime pannakse: suguelundite moonutamine, sundabielud, seksuaalne ahistamine, ahistav jälitamine jne, jne. Eestis on arvestatud Istanbuli konventsiooni kõikide positiivsete aspektidega ja on nendega ühinenud. Ülejäänud radikaalsete ja äärmuslike asjadega kaasaminek ei tule kõne allagi, see oleks hullumeelne. Konventsiooni ratifitseerimine tähendab sõda normaalse ühiskonna vastu ja räiget vägivalda terve mõistuse vastu. See avab ukse massiimmigratsioonile, võtab ära meie iseotsustamise võimaluse ning avab rohelise tee väärtustel põhineva ühiskonna lammutamisele ja perverssustele.

Head kolleegid! Te ei saa taas ja taas käituda teerullina. Ärge unustage, et valdav osa inimesi toetab normaalset ja tervet ühiskonda, normaalseid perekonnasuhteid, ema ja isa olemasolu. Ma apelleerin teie südamele ja eelkõige tervele mõistusele: saadame selle rämpsü prügikasti! Aitäh!

14:29 Esimees Eiki Nestor

Liina Kersna, palun!

14:29 Liina Kersna

Hea istungi juhataja! Austatud kolleegid! Käisin suve lõpus Võru politseis ja küsisin, mis on nende hinnangul politsei kõige suurem probleem. Vastuseks kõlas, et lähisuhtevägivald. Politsei tunneb, et nad on jäetud selle teemaga üksinda. Tõesti, politseil ongi väga suur koormus. Aastas saab politsei enam kui 15 000 lähisuhtevägivallaga seotud väljakutset.

Õnneks aga ei ole see probleem jäetud üksnes politsei kanda. Meil on peale riikliku ohvriabisüsteemi ka üle-eestiline naiste varjupaikade võrgustik, kus riigi, aga tihti ka eraannetuste toel saavad lähisuhtevägivalla ohvrid nii turvalist majutust kui ka nõustamisteenust. Selle aasta esimese viie kuu statistika ütleb, et naiste varjupaikades ööbiti 2676 ööd, lapsed ööbisid varjupaikades 1937 ööd. Kokku andsid naiste varjupaigad viie kuuga üle Eesti tuge rohkem kui 4600 ohvrile, sh 3300 lapsele.

Täna teie ees olev Istanbuli konventsioon annab ette suuna, kuhupoole me võiksime ohvrite abistamisel

ja ka vägivallatsejate ohjeldamisel liikuda. Konventsioonis rõhutatakse, et spetsiaalseid teenuseid peavad saama kõik vägivallaohvritest naised ja lapsed. Kui selleks aastaks eraldas riik naiste varjupaikade võrgustikule 650 000 eurot, mida on palju vähem kui eelmisel aastal, siis tulevaks aastaks planeeritakse naiste varjupaikadele 770 000 eurot. See on ilmselgelt edasimineku ja parem kui tagasimineku, aga me ei peaks jääma selle summa juurde püsima. Valdkonnaspetsialistid on hinnanud, et ohvreid saaks piisavalt toetada 1 miljoni euro eest. Ma tuletan teile meelde, et aastast läheb lähisuhtevägivald Eesti ühiskonnale maksma 116,5 miljonit eurot. Arvestades, et tegemist on siiani suuresti koduseinte vahele peidetud probleemiga ning me pingutame selle nimel, et ohvrid astuksid enda kaitseks välja ja küsiks abi, peaksime me aasta-aastalt valdkonna rahastust suurendama. Eraldi teema on muidugi lapsed, kellel selles vägivallaahelas on vist kõige olulisem roll. Kui me ei suuda süsteemset vägivalda kogenud või ka seda kõrvalt näinud lapsi õigel ajal toetada, siis tuleb lisaks nende inimeste isiklikule traagikale silmas pidada ka seda, et nende laste elukäik läheb ühiskonnale väga kalliks maksma, sest tihtipeale kasvavad just sellistest lastest tulevased ohvrid või järgmised vägivallatsejad. Selleks, et neid lapsi kohe ja täna aidata, peab kogu sotsiaalvõrgustik tegema koostööd. Need vahendid tuleb süsteemirägistikust leida.

Täiskasvanud vägivaldset inimest on juba palju keerulisem muuta, aga see ei tähenda, et me ei peaks seda püüdma. Seda nõuab meilt ka Istanbuli konventsioon. Kui me ei püüa vägivallatsejat õigele teele suunata, siis satub tahes-tahtmata tema teele järgmine ohver. Tuleva aasta eelarves on esimest korda planeeritud 50 000 eurot ka vägivallatsejatele mõeldud sotsiaalprogrammideks. See on edasimineku. Võrreldes viie või kümne aasta taguse ajaga olemegi riigina lähisuhtevägivalla ohvrite toetamisel teinud olulise arenguhüppe, kuid sellest ei piisa.

Mul on väga hea meel, et Sotsiaalkindlustusamet on koostöös naiste varjupaikadega hakanud välja töötama tõhusaid programme vägivalla ohvritele, sh lastele, ja ka vägivallatsejatele. Ma usun ja loodan, et esimesest riiklikust hankest ja seal tehtud vigadest on õpitud ning me läheme edasi targemana. Lähisuhtevägivald on laialt levinud ühiskondlik haigus, mida on võimalik ennetada ja ravida, kuid ravi puudumise korral võib see lõppeda enesetapu või mõrvaga, paremal juhul katkise hinge või elamata jäänud eluga. Reformierakond toetab Istanbuli konventsiooni ratifitseerimist. Aitäh!

14:34 Esimees Eiki Nestor

Marianne Mikko, palun!

14:34 Marianne Mikko

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Täna oleme ratifitseerimas Istanbuli konventsiooni. See on rahvusvaheline raamdokument, mille eesmärk on lõpetada naistevastane vägivald. Ma olen seda meelt, et see on võib-olla selle aasta üks tähtsamaid riiklikke tegusid, mis me siin saalis teeme. Tõepoolest, koos teiste sotsiaaldemokraatidega me usume sellesse. See on olnud üks pikk tee, kus me oleme edasi liikunud. Oleme seda teinud kodanikuühiskonna raames, varjupaigad ja politsei käsikäes, aga on olnud ka aktsioone, mis ei ole olnud vähetähtsad. Me oleme koos teiste maailma naistega tantsinud vägivalla vastu, me oleme langetanud pea ja süüdanud küünla figuuride ees, mis tähistavad Eestis vägivalla tõttu hukkunud naisi.

See kõik on viinud selle tänase tähtsa sündmuseni. Mul on hea meel, et me täidame ühe seadusloomes oleva lünga. Hukkunud emasid, õdesid, tütreid ja naisi pole meil võimalik tagasi tuua, küll aga saame vähendada ja lõpetada vägivalla all kannatavate naiste kannatusi. See on meie teo nimi.

On erakordselt tähtis, et Istanbuli konventsioon võetakse vastu just nüüd, 2017. aastal, mil me oleme Euroopa Liidu eesistujamaa. Sellega me anname märku, et me eeldame kõikidelt Euroopa Liidu liikmesriikidelt sedasama: tuleb lõpetada naistevastane vägivald. Sotsiaaldemokraadid mõistagi toetavad Istanbuli konventsiooni ratifitseerimist. Aitäh!

14:36 Esimees Eiki Nestor

Oudekki Loone, palun!

14:36 Oudekki Loone

Kallid kolleegid! Perekond on tavaliselt miski, mis kuulub erasfääri. Riigil, omavalitsusel või teistel inimestel ei olegi asja öelda, kuidas te peaksite elama, keda te peaksite armastama ja millises kodus elama. See on meie kõigi vabadus. Aga seal on mõned piirid. On üks tuntud lause, et ka eraasjad on

poliitilised, *private is political*. See lause kirjeldab just neid probleeme, mida me täna arutame ja mida on käsitletud Istanbuli konventsioonis. Kui perekonna üks liige tapab teise ära, kui perekonna üks liige pekstakse läbi, kui vanemad peksavad lapsi või üksteist, siis me ei saa öelda, et see on perekonna eraasi. Kuigi on olemas ka naisi, kes on vägivallatsejad, ütleb statistika, et valdavas osas on naised need, kes vägivalda all kannatavad. Seega on naistevastase vägivalda ennetamine igati mõistlik termin. Loomulikult, me räägime ka perevägivaldast üldse. Taas kord, on asju, mis toimuvad küll kodus, mis toimuvad perekonnas, aga mis siiski kuuluvad ja peavad kuuluma avalikkuse tähelepanu alla. Avalikkus ja riik peavad ning meie peame appi tulema neile, kes on nõrgemad, neile, keda taga kiusatakse, neile, keda mõnitatakse, neile, keda pekstakse. Meie kohustus ühiskonnana on neid aidata. Kas see põhjustab kuidagi ohtu normaalsusele? Vastupidi! Kui me mõtleme omaette, mis on normaalne perekond, siis ma loodan, et kõik mõtlevad nii, et see on selline perekond, kus inimesed armastavad üksteist, kus nad hoolivad üksteisest ja aitavad üksteist. Perekond, mis on vägivaldne, ei ole normaalne. See konventsioon ja selle ratifitseerimine tähendab, et me kõik otsustame, et vägivald ei ole normaalne, eriti ei ole vägivald normaalne perekonnas. Seetõttu toetab Keskerakond seda konventsiooni ja me oleme uhked, et me selle täna ratifitseerime. Aitäh!

14:39 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised. Muudatusettepanekuid eelnõu 475 kohta ei esitatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on läbi viia lõpphääletus.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 475. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 475 seadusena vastuvõtmise poolt on 79 Riigikogu liiget ja vastu 6, erapooletuks ei jäänud keegi. Naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsiooni ratifitseerimise seadus on vastu võetud.

3. 14:42 Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (446 SE) teine lugemine

14:42 Esimees Eiki Nestor

Järgneb Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 446 teine lugemine. Väliskomisjoni ettekandja on Anne Sulling. Palun!

14:42 Anne Sulling

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetati eelmisel nädalal, 13. septembril. Sihtasutuse eesmärk on tihendada Euroopa Liidu liikmesriikide koostööd ning poliitilist dialoogi Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonnaga. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, reedeks, 15. septembriks kella 16-ks ühtki muudatusettepanekut ei esitatud. Väliskomisjon otsustas 30. augusti istungil, et kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, siis tehakse Riigikogu juhatajale ettepanek võtta eelnõu 446 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 20. septembri päevakorda. Väliskomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Aitäh!

14:43 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 446 lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 446. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 446 seadusena vastuvõtmise poolt oli 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Euroopa Liidu ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna rahvusvahelise sihtasutuse asutamislepingu ratifitseerimise seadus on vastu võetud.

4. 14:46 Loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (445 SE) teine lugemine

14:46 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 445 teine lugemine. Maaelukomisjoni ettekandja Siret Kotka-Repinski, palun!

14:46 Siret Kotka-Repinski

Hea Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Maaelukomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 12. septembril. Peale komisjoni liikmete osalesid komisjoni istungil Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonna loomakaitse ja põllumajandusloomade aretuse büroo juhataja Sirje Jalakas ja õigusosakonna nõunik Elis-Ketter Mürsepp, MTÜ loomade eestkoste organisatsiooni Loomus juhatuse liige Kadri Taperson ja kommunikatsioonijuht Annika Lepp ning Lauri Viikna Tivoli Tuur OÜ-st.

Komisjonile oli laekunud üks muudatusettepanek, millega asendatakse eelnõu § 27 lõikes 3 sõnad "sellisesse liiki või alamliiki kuuluvat" sõnaga "sellist". Kõik komisjoni liikmed olid sellega nõus, otsus seda ettepanekut toetada võeti vastu konsensuslikult. Otsustati ka teha ettepanek saata eelnõu 445 täiskogu päevakorda 20. septembriks 2017, teha ettepanek eelnõu 445 teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu 445 kolmandale lugemisele. Aitäh!

14:48 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Mihhail Stalnuhhin, palun!

14:48 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Puhttehniline küsimus. Kuidas hakatakse selgeks tegema, milline loom on tehistingimustes sündinud ja milline mitte? Kas on vaja sõrmejälgi võtta või kiibistada? Kes hakkab määrama, kus see loom on sündinud?

14:48 Siret Kotka-Repinski

Seaduseelnõu käsitleb seda, milliseid loomi avalikel näitustel, tsirkustes ja laatadel võiks näidata. Nimestiku koostab minister oma määrusega. Ministri määruse aluseks on eksperdikomisjoni ettepanek, et neid loomi võib näidata. See ei puuduta otseselt seda, kes on kus sündinud. Aga kui küsimus on selles, kes hakkab seda kindlaks määrama, siis võin öelda, et seda me otseselt ei käsitlenud.

14:49 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Kruusimäe, palun!

14:49 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kas käesolevas seaduseelnõus määratletakse ka lemmikloomade osalemist lemmikloomanäitusel? Nende vabatahtlikkuse alus, kuidas on seda võimalik kinnitada?

14:49 Siret Kotka-Repinski

Veel kord, kui te võtate seaduseelnõu ette, siis te näete, et seal on näidisenä olemas ministri määrus. Ministri määramises on näidisenä toodud päris palju loomaliike, keda avalikel näitustel ja laatadel võib näidata. See nimekiri ei ole lõplik, vaid avatud. Kui inimesel tekib soov mõnda looma avalikult näidata, siis ta esitab taotluse, eksperdikomisjon vaatab selle läbi ja ministril on alati võimalik määrust täiendada.

14:50 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:50 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Komisjoni istungil osales kõigist huvigruppide esindajatest kaks seltskonda. Aga samas te küsisite arvamust väga paljudelt huvigruppidele. Kas te tutvustaksite ka teiste kaasatud gruppide seisukohti?

14:50 Siret Kotka-Repinski

Mul ei ole neid hetkel kahjuks siin käepärast. Minu teada olid nii MTÜ loomade eestkoste organisatsioon kui ka Lauri Viikna need, kes andsid elavat tagasisidet ja soovisid komisjoni istungil osaleda. Seda seaduseelnõu on menetletud minu meelest kümme aastat ja ministeeriumi tasandil on selle väljatöötamisse kaasatud väga palju osapooli. Ajaloo kohta ütlen niipalju, et viis ministrit on seda menetlenud ja seadusmuudatus, mis on täna teie ees, on, võiks öelda, suure konsensuse tulemus.

14:51 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

14:51 Aivar Kokk

Aitäh, esimees! Hea Siret! Ma küsin sinu käest lihtsalt selleks, et kõik teada saaksid: on ju nii, et Eestis ei ole praegu ühtegi tsirkust, kes kasutaks loomi?

14:51 Siret Kotka-Repinski

Eestis ei ole püsivat tsirkust, Eesti territooriumil käivad etendusi andmas rändtsirkused.

14:51 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder, palun!

14:51 Helir-Valdor Seeder

Ma küsin, et täpsemini aru saada. Kas lemmikloomade ja põllumajandusloomade kasutamine tsirkuses on Eestis jätkuvalt võimalik või mitte?

14:52 Siret Kotka-Repinski

Kui me räägime lemmikloomadest ja koduloomadest, siis need on kirjas ka ministri määruse näidises. Nende loomadega ei ole selles mõttes probleeme, neid võib näidata laatadel ja loomanäitustel, see on kõik lubatud. Küsimus on ainult metsloomades, keda ei ole ministri määruks mainitud.

14:52 Esimees Eiki Nestor

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Siret Kotka-Repinski! Avan läbirääkimised. Barbi Pilvre, palun!

14:52 Barbi Pilvre

Hea juhataja! Head kolleegid, loomakaitsjad! Kui 20. sajand oli naiste, siis käesolev, 21. sajand on loomade vabastamise sajand. Täna arutatava eelnõuga liigume taas sammu õiglasema ja parema maailma suunas. Loomade kasutamine inimese lõbustamiseks tsirkuses on komme, mis on oma aja ära elanud. Lühikese aja jooksul on avalikkuse huviorbiiti Eestis jõudnud loomade heaoluga seotud teemad. Inimesed teevad pingutusi, et üha enam tagada loomade väärikus ja nende hea liigiomane elu. Aina harvem kuuleb otseselt loomavaenulikke argumente, mis olid tavalised kümmekond aastat tagasi. Siis räägiti, et kuni pole tagatud iga inimese heaolu, pole põhjust loomade pärast pingutada. Nüüd me enam nii ei mõtle, sest loomade huvide eest seismine ei vähenda kuidagi teiste elusolendite heaolu eest seismise võimalusi. Inimeste elu ei muutu halvemaks, kui loomadel on parem. Isegi nii: kuni kannatavad loomad, on halb olla ka väga paljudel inimesel.

Loomaõiguslaste survele said paarkümmend aastat tagasi poliitiliseks agendaks lemmikloomade hülgamine ja loomapiinamise juhtumid argielus. Nüüd seistakse Eestis ka selle eest, et tagada kanalates lindude elementaarne heaolu. Praegu tundub kanade õiguste eest seismine veel paljudele siingi saalis naljanumber, umbes nagu koerte ketis pidamise problematiseerimine 1990-ndatel. Aga mida aeg edasi, seda enam vaatavad inimesed näiteks seda, kuidas toodetakse toitu, mida nad tarbivad. Kui loomade

õigused jätavad muidu külmaks, siis toidukvaliteedi mõjutajana võiks loomade õigustel olla juba laiem kandepind. Kui inimesed ebaeetiliselt toodetud loomse päritoluga toitu enam ei osta, muutub ka kaupmeeste ja tootjate praktika. Lemmikloomade ja kanafarmide teema vahele mahuvad loomade pidamine karusloomafarmides ja farmide sulgemise perspektiiv, loomade pikamaatransport, loomapidamise tingimused farmides, loomade hukkamise viisid ja loomade kasutamine meelelahutuses.

Loomatsirkuse keelamine on olnud üks oluline teema loomade õiguste eest seismise teel. Praegu saame me loomi kasutada meelelahutuseks ka näiteks tehnika vahendusel. Me saame vaadata loomade elu väga lähedalt, meil on kaku-, metssea- ja kotkakaamerad. Loomanaljad tsirkuses, vanaeitedeks riietatud ukerdavad mägrad või trikoodes karud ei aja enam naerma, vaid nutma. Kasuka kõrbelõhna saatel läbi põlevate rõngaste hüppavad graatsilised kaslased on vaatepildina lihtsalt jube. Loomad on palju naljakamad ja toredamad oma loomulikus olekus. Inimene ei pea neid oma stsenaariumite järgi lavastatud pingutatud naljadesse kiskuma. Tsirkuses võiksid oma osavust ja võimete piire demonstreerida ennekõike inimesed: inimakrobaadid, klounid ja tuleneelajad. Tsirkus ongi muutunud esteetilisemaks ja eetilisemaks, lausa omaette kunstiliigiks. Toogem näiteks Prantsuse tsirkuse, meilgi tihti gastroleeriva Cirque du Soleili. Paljud linnad Eestis on juba otsustanud, et ei soovi näha tsirkusetruppe, mis loomi mööda esinemispaiku kitsastes oludes väntsutades transpordivad, et siis tsirkuseareenil nende väarikust alandada. Nüüd on aeg teha ära riiklik regulatsioon. Meenutagem, et loomatsirkuse keelamine oli aktuaalne ka 2005, kui põllumajandusminister oli Ivari Padar. Siis ei jõudnud eelnõu Riigikokku, aga nüüd on lootust, et loomade narrimine tõesti lõpetatakse.

Loomakaitse eesmärk on asjatuid ja vältitavaid kannatusi miinimumini vähendada. Loomade kannatuste vähendamise kõrval on oluline ka loomadega kokkupuutuvate inimeste, näiteks nende dresseerijate ja kasvatajate psüühiliste kannatuste vähendamine. Mis jälje jätab inimese psüühikale suurte väarikate elukate piitsutamine ja nüpeldamine, selleks et need tagajalgadele tõuseksid või kukerpalli teeksid? Tsirkuse ja laatade puhul on oluline ka külastajate ohutus, sest alandatud loomad saavad kurjaks. Inimese suhe loomadega on pidevas muutumises ja eesmärgiks on rahulik, võimalikult väheste kannatustega kooseksisteerimine. Loomatsirkuse ärakeelamine on suur samm loomade vabastamise teel. Sotsiaaldemokraadid toetavad seda. Aitäh!

14:57 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Eelnõu 445 kohta on esitatud üks muudatusettepanek, see on juhtivkomisjonilt. Probleeme ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Eelnõu 445 teine lugemine on lõpetatud.

5. 14:58 "Laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel" ratifitseerimise seaduse eelnõu (466 SE) esimene lugemine

14:58 Esimees Eiki Nestor

Järgnevalt on meie päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud "Laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu (CETA) ühelt poolt Kanada ning teiselt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide vahel" ratifitseerimise seaduse eelnõu 466 esimene lugemine. Eelnõu algataja ettekandja on justiitsminister Urmas Reinsalu. Palun!

14:58 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu esimees! Austatud parlamendiliikmed! Välisminister on reisi peal ning palus end asendada ja esineda valitsuse ettekandega, mida ma siis siin kõrge koja ees teen. Kaua tehtud kaunikene! Viis aastat on selle kaubanduslepingu läbirääkimised kestnud, sisepoliitiliselt tugevaid tundeid ja huve on olnud mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis ja ka Kanadas.

Aga nüüd on olukord selline, et just nimelt homme, 21. septembril algab selle lepingu ajutine kohaldamine. Tegemist on spetsiifilise segalepinguga, mis tähendab seda, et täielikuks jõustumiseks on vaja kõigi riikide parlamentide heakskiitu ja see võib realistlikult suhtudes võtta aega pigem aasta-kaks, sõltuvalt riikide võimekusest ja valmidusest seda lepingut heaks kiita. Aga ajutiselt kohaldub leping homsest ning sisuliselt tähendab see ajutine kohaldamine seda, et mõju on juba ulatuslik.

Euroopa Liidule tervikuna on see oluline leping. See on kõige laiaulatuslikum vabakaubandusleping, mille asjus Euroopa Liidul on õnnestunud kolmanda riigiga läbi rääkida. Analüüside järgi peaks see leping kasvatama kahepoolset kaubandust ligi 12 miljardi euro võrra aastas. Kahtlemata võidavad sellest nii ettevõtjad kui ka mõlema partneri üldine elujärg.

Milline on tegelikult selle lepingu eesmärk? Võtta vastastikku kaubanduselt maha tollid ja tagada kaubamärkide kaitse ning samuti tagada see, et mõlemad partnerid ehk Euroopa Liidu kõik liikmesriigid ja Kanada saaksid siseneda ka teise osapoole riigihanketurule.

Peale üldise suurepöranilise mõju Euroopa Liidu ja Kanada majandussuhetele on sellel lepingul praktiline ja positiivne mõju ka Eestile. Kanada on meie üheksas ekspordipartner väljaspool Euroopa Liitu. Meie kaubandussaldo on suures ulatuses positiivne saldo, sest kui me näiteks 2016. aastal eksportisime Kanadasse üle 100 miljoni euro eest, siis import on ligi neli korda väiksem – 24,3 miljonit eurot. Kui rääkida põhilistest eksporditartiklitest, siis nendel asjadel, mida Eesti ettevõtted on Kanadasse eksportinud, näiteks kütustel ja mineraalsetel õlidel, on olnud 5%-line toll, pärmil ja mööblil on olnud kuni 8%-lised imporditariifid. Tähendab, meie kaupadel ehk siin Eestis valmistatud kaupadel on olnud Kanadas kõrgemad hinnad. Aga alates homsest – mitte piltlikult öeldes, vaid sõna otseses mõttes alates homsest – need tariifid kukuvad allapoole. Järelikult loodame, et meie kaubad on ka rohkem konkurentsivõimelised. Nagu ma ütlesin, avaneb Eesti ettevõtjatele ka Kanada riigihanketurg, siis on Eesti ettevõtetel võimalik kas ühiselt või üksinda seal kaasa lüüa.

Nii nagu ma ütlesin, Euroopa Liidu vaates on see positiivne samm ja see on ka Eesti ettevõtjate huvisid vaadates positiivne samm. Nii et palun kõrgel koyal seda lepingut arutada ja toetada. Aitäh!

15:03 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Monika Haukanõmm, palun!

15:03 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Minu küsimus tuleneb teie peaaegu viimasest lausest, mis puudutas tollitariife, ja seda, et need hakkavad alates homsest langema. Teadupärast see päris üksüheselt nii ei ole. Põllumajandustoodete üle olid läbirääkimised siiski hästi keerulised ega sujunud nii hästi. Kas see tollitariifide langetamine käib ka kõigi põllumajandustoodete kohta? Olen kuulnud, et näiteks kanaliha ja munad on selle alt väljas. Kas see vastab tõele?

15:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Jah, see on õige täpsustus. Ma tõin näiteks kaks kaubagruppi, kus need tariifid kaovad täies mahus ära. Põllumajandustooted on väga tundlik teema Euroopa Liidu kõigis riikides ja arusaadavalt ka Kanadas. Selle lepingu täies mahus jõustumisel kaob üldplaanis ära 99% tollimaksudest. Mis puudutab põllumajandust, siis on nagu ikka kõik läbirääkimised sellised, et neid tuleb käsitleda tervikuna. Läbirääkimistel jõuti seisukohale, et Euroopa Liit kaotab 96% tariifidest, Kanada 92,9%. Veinide ja üldse alkoholiga saavad Euroopa Liidu tootjad Kanada turule täieliku juurdepääsu. Samuti kaotatakse tollitariifid täies mahus Euroopa Liidule olulistelt eksporditartiklitelt, nagu kompevekkidelt, küpsetistelt ning puu- ja köögiviljadelt.

Kui rääkida veel teatud konkreetsetest kaubagruppidest, siis kokkulepe on selline, et on kehtestatud mahukvoodid. Juustu on Euroopa Liidu tootjatel võimalik Kanadasse müüa 18 500 tonni. Veiseliha kvoodi on Euroopa Liit omakorda tõstnud 46 000 tonnile. Euroopa Liit kehtestas omakorda Kanadast tulevate sealihale kvoodiks 75 000 tonni ja magusa maisi kvoot on 8000 tonni. Kana- ja kalkuniliha ning munade ja munatoodete kaubanduses liberaliseerimist ei toimu. Viis aastat arutati, aga munade asjus kokkuleppele ei jõutud. See on tulemus ja ei ole mõtet ju asju naljaga pooleks teha. Kõige tundlikum teema, nagu küsija õigesti osutas, oligi põllumajandustooted. Euroopa Liit on ju tolliliit, riikidel on oma väga suured hinnabarjäärid, et kaitsta oma tootjaid ja eluviisi. Sellest lähtudes võib öelda, et see on kõige kitsamalt käsitletud vabakaubanduse teema.

15:06 Esimees Eiki Nestor

Oudekki Loone, palun!

15:06 Oudekki Loone

Aitäh, härra minister! See lepe sisaldab veel ühte väga tundlikku valdkonda, nimelt investeringute kaitse punkte ja investeerimiskohtu süsteemi. See loob seda laadi institutsiooni, mis võimaldab erafirmadel riigi seadustest mööda hiilida, sest neid probleeme arutatakse sisuliselt eraarbitraažis, mitte riikide kohtutes. See teema on küll läbirääkimiste jooksul läinud paremaks, aga sellegipoolest ohustab see riikide võimalust oma seadusi vabalt avalikkuse huvide järgi kujundada. Belgia on pöördunud Euroopa Liidu Kohtusse, et hinnata selle leppe investeerimiskohtu osa vastavust Euroopa õigusele. Kas te kommenteeriksite neid probleeme? Kas me mitte ei kiirusta selle lepingu ratifitseerimisega? Ehk ootaksime kohtu hinnangu ära, et teada, kas tegemist on üldse Euroopa õigusele vastava lepinguga.

15:07 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Belgias oli see väga tõsine sisepoliitiline jõukatsumine, ennekõike arusaadavalt tarbijakaitseliste ja majandushuvide tõttu. Valloonia parlament jättis selle lepingu teatavasti esialgu ratifitseerimata ja siis tehti spetsiaalne deklaratsioon selle kohta. Ka osutatud probleem oli laual. Et saavutada poliitiline kokkulepe ka Belgias, pöördus Belgia sellel kuul Euroopa Kohtusse taotlusega saada arvamuse, kas selles lepingus sisalduv investeerimiskohtu süsteem on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. See süsteem on üles ehitatud selliselt, et ta ei tekita õiguslikku segadust, aga konkreetsetes kaubandusvaidlustes on see tegelikult kohustuslik ja otsekohalduv. Belgia seisukoht, mida on väljendatud ka avalikkusele, on selline, et nad ei ratifitseeri seda lepingut enne Euroopa Kohtult arvamuse saamist. Kuna kohtuveskid jahvatavad aeglaselt, siis võib selleks kuluda aastaid.

Meie õiguslikust ekspertisist tulenevalt ei näinud Eesti riik neid probleeme, mida Belgia investeerimiskohtu süsteemi kohta esile tõi. Vaadake, milles see investeerimiskohtu süsteemi loogika on või miks selles üldse vastastikku kokku lepitati? See annab ka investoritele teatud kindlust. On olemas selge skeem, kuidas kahepoolselt, pariteetselt on võimalik jõuda otsusteni. See on ärielus kõige tähtsam, et on arusaadav skeem, kuidas jõutakse otsusteni, mis arvestavad mõlema osapoole, Euroopa Liidu kõigi liikmesriikide ja Kanada õiguskorda. Iseenesest peaks see skeem ikkagi kaubavahetust ja vastastikust äriajamist soosima, see ei peaks olema mehhanism, mis hakkaks kedagi turult välja tõrjuma. Nii et Eesti riigi arvates ei olnud see allkirja andmisel probleemiks. Allkiri sellele lepingule anti läinud aastal.

Aga nüüd sellest asjaolust, et Belgia pöördus arvamuse saamiseks Euroopa Kohtusse. Kui sisuliselt ei olnud see teema meie riigi arvates probleemiks, siis, ma arvan, ei ole probleem ka see, et Belgia soovib sisepoliitilistel või juriidilistel kaalutlustel mingeid õiguslikke arvamusi küsida. See on nende õigus. Iga riik korraldab oma asju ise, lähtudes sellest, mida nad peavad oluliseks ja mida nad ei pea selliseks, et oleks vaja mingeid õiguslikke lisagarantiisid. Milliseks see Euroopa Liidu Kohtu otsus kujuneb? Tähendab, mitte otsus, vaid arvamuse. Ma tahan seda rõhutada, sest arvamuse võib olla edasiste võimalike õigusvaidluste aluseks, aga arvamuse ei ole n-ö vankumatu tingimus selle lepingu ajutiseks jõusse astumiseks. On päris selge, nagu ma ütlesin, et Belgia seisukoht on, et ega ta sellele enne allkirja ei anna. Järelikult ei saa siis ka see leping täies mahus niikuinii jõusse astuda enne, kui kohtu arvamuse on käes.

15:11 Esimees Eiki Nestor

Eelnõu algatajale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, justiitsminister Urmas Reinsalu! Väliskomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Marko Mihkelson. Palun!

15:11 Marko Mihkelson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Selle eelnõu puhul on tõesti tegemist väga olulise rahvusvahelise lepinguga mitte ainult Euroopa Liidu kui terviku ja Kanada jaoks, vaid kindlasti on see ka Eesti ja Eesti ettevõtete jaoks uusi võimalusi loov leping.

Riigikogu väliskomisjon on nii sel aastal kui ka varasematel aastatel pööranud väliskaubandusteemadele päris palju tähelepanu. Nendel aruteludel on alati tekkinud küsimus, millised sammud nii Eesti enda poolt kui ka ennekõike Euroopa Liidu kontekstis – me oleme andnud ju väliskaubanduse vallas läbirääkimiste õiguse Euroopa Komisjonile – suurendaksid meie ekspordivõimekust.

Vabakaubanduslepped ja ka menetletav leping Euroopa Liidu ja Kanada vahel kindlasti meie ettevõtete ekspordivõimekust kasvatavad.

Riigikogu väliskomisjon arutas eelnõu ettevalmistamist esimeseks lugemiseks oma 30. augusti istungil.

Eelnõu arutelul tutvustas eelnõu sisulist poolt välisminister Sven Mikser. Komisjon sai põhjaliku ülevaate, milline on olnud leppe ettevalmistamise protsess ja millised on võimalikud mõjud nii Euroopa Liidule kui ka ennekõike Eestile. Aga täna hommikul me viisime Riigikogu väliskomisjoni, Euroopa Komisjoni Eesti esinduse ja Kanada saatkonna koostöös läbi seminari, kus selle leppe sisulist poolt tutvustasid Euroopa Liidu, Eesti ja ka Kanada vaatenurgast Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraadi direktor Signe Ratso, Kanada saatkonna Vilniuse esinduse juht Beth Richardson ja Estonia Klaverivabriku juht Indrek Laul, kellel on enam kui 20-aastased kogemused ettevõtlussuhetes Kanadaga. Kuulajateks olid ka mitme Eesti ettevõtlusorganisatsiooni esindajad. Ma usun, et see poolteist tundi täna hommikul andis täiendavalt olulist informatsiooni kõigile, kes on huvitatud nii selle leppe sisulisest poolest kui ka sellega loodavate võimaluste ärakasutamisest. Tõepoolest on juhtunud nii, nagu justiitsminister ka mainis, et just nimelt alates homsest ehk 21. septembrist see leping ajutiselt jõustub ja tollitariifid 98% ulatuses kaovad. Riigikogu väliskomisjon oma 30. augusti istungil, olles kuulanud ära välisministri, tegi konsensuslikult järgmised menetluslikud otsused. Kõigepealt tehti ettepanek saata eelnõu 466 täiskogu päevakorda esimesele lugemisele kolmapäevaks, 20. septembriks ning komisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, teeme Riigikogu juhatusel ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks reede, 22. september kell 16. Komisjoni otsusega on eelnõu ettekandja väliskomisjoni esimees Marko Mihkelson. Peale selle otsustas väliskomisjon, et kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, siis tehakse Riigikogu juhatusel ettepanek saata eelnõu 466 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogusse kolmapäevaks, 27. septembriks. Ma ütlen headele kolleegidele lihtsalt täpsustuseks või informatsiooniks, et praeguse seisuga on peale Euroopa Parlamendi selle leppe ratifitseerinud Läti, Taani, Hispaania, Malta ja Tšehhi Vabariik. Aitäh!

15:16 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekandjale. Oudekki Loone, palun!

15:16 Oudekki Loone

Aitäh selle hea ülevaate eest! Kanada on üks nendest riikidest, kes on Rahvusvahelises Tööorganisatsioonis mitte väga heas kirjas, eriti sellepärast, et seal on pidevalt probleeme ametiühingute õigustega. Tõepoolest, viimase konventsiooni kollektiivsete läbirääkimiste kohta ratifitseeris Kanada alles hiljuti ja see hakkab kehtima järgmisel aastal. Selles lepingus on küll üldised viited inimõigustele ja töötajate õigustele, aga selle tööpeatükis ei ole ühtegi siduvat nõuet töötajate õiguste kaitse kohta. Kas meil ei ole hirmu, et kuigi see lepe mõjub hästi ettevõtjatele, rikub see töötajate õigusi ja soodustab nende ettevõtjate tegevust, kes soovivad kasumit teenida töötajate ekspluateerimisega, mitte võimalikult hea toote tegemisega?

15:17 Marko Mihkelson

Aitäh, hea Oudekki! Sina olid hommikul – tunnustan sind! – peale siinkõneleja ainukese Riigikogu liikmena sellel seminaril. Ma arvan, et ka sealt tuli välja, kui keeruline on olnud selle leppe loomise protsess. Tegemist on tõesti laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepinguga ning peale selle on Euroopa Liit ja Kanada läbi rääkinud strateegilise partnerluse leppe, milles käsitletakse mitmeid aspekte, mida sa võib-olla oma küsimuses välja tõid. Ma ei taha vastata trafaretselt, et komisjoni istungil küsimus selliselt ei tõstatunud ega ka minister oma tutvustavas kõnes meie komisjonis sellel ei peatunud. Ma tahan rõhutada, et Kanada on õigusriik ja need probleemid, mis võivad ühel või teisel viisil head ettevõtlustava häirida, lahendatakse usutavasti samal viisil nagu Eestis ja teistes lepinguosalistes riikides. Minu meelest on hästi oluline mõista, et selline lepinguline baas, mida me loome ka selle vabakaubanduslepe kaudu, on erakordselt positiivne ajal, kui väga palju spekulatsioonid teemal, kas senine harjumuspärane maailmakorraldus, mis meile vaba riigina on väga palju kasu toonud, ei muutu üleüldse minevikuks. Vastupidi, ma arvan, et Kanada ja Euroopa Liit selle leppe kaudu näitavad väga paljuski ka eeskuju, millises suunas võiks liikuda. Varasemad vabakaubanduslepingud, mida Euroopa Liit on sõlminud teiste riikidega – näiteks Lõuna-Koreaga, kus mul oli võimalus eelmisel nädalal viibida –, näitavad, et need on mõjunud väga positiivselt, just nimelt töökohtade loomise, investeeringute tegemise ja ka kaubavahetuse kasvatamise mõttes. Euroopa Liit on ainuüksi viimase aasta jooksul suurendanud ekspordi Lõuna-Koreasse enam kui 50%. Mul ei ole vähimatki kahtlust, et kuigi Eesti kaubandusbilanss Kanadaga on küllaltki tagasihoidlik, umbes 130

miljoni euro ringis, siis tariifide kadumine ja ka n-ö õiguskeele selgus kahepoolsetes kaubandussuhetes võimaldavad Eestil ja Eesti ettevõtjatel palju võita ning usutavasti samamoodi võimaldavad võita ka Kanada ettevõtjatel.

15:21 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Marko Mihkelson! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 446 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. septembri kell 16.

6. 15:21 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (alaealiste õigusrikkujate kohtlemise muutmise) eelnõu (453 SE) esimene lugemine

15:21 Esimees Eiki Nestor

Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (alaealiste õigusrikkujate kohtlemise muutmise) eelnõu 453 esimene lugemine. Algataja ettekandja justiitsminister Urmas Reinsalu, palun!

15:21 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu esimees! Austatud kõrge koda! See eelnõu on tegelikult seotud sotsiaalhoolekande seaduse eelnõuga 360, mis on samuti Riigikogu menetluses, ja need moodustavad ühe terviku, mille mõte on tunnistada kehtetuks alaealiste mõjutusvahendite seadus ja kaotada alaealiste komisjonid. Teisest küljest on seaduseelnõu 453 ülesanne muuta süüteomenetlust reguleerivaid norme, mis viitavad alaealiste komisjonidele, ning luua selle asemele uus alaealiste õigusrikkujate kohtlemise süsteem.

Milline on tegelik olukord? Meil on praegu otsekui kaks eraldi üksust või n-ö koridori, mida mööda alaealine õigusrikkuja kulgeb. Üks on seesama mõjutussüsteem, mis on üles ehitatud alaealiste komisjonidele. Teine on karistamise süsteem, kus alaealist käsitatakse eraldi ja määratakse talle teoga vastavuses olev karistus. Aga tõenduspõhised uurimused ja kogemused on näidanud, pole midagi öelda, et tegelikkuses satuvad noored korduvkuritegude teele. Mida nooremas eas inimene süüteo toime paneb ja mida raskem see süütegu on, seda suurem on paraku tõenäosus tema edaspidiseks retsidiivseks käitumiseks. Meie keskne eesmärk kriminaalpoliitikas on aga retsidiivsuse ja korduvkuritegevuse vähendamine.

Teine asjaolu on see, et karistamine iseenesest, nagu on näidanud ka uurimused, paraku retsidiivsusriski eriti ei maanda. Vastupidi, see võib tekitada teatud kohaldumist karistusega. Kui noor inimene on läbinud näiteks arestimaja või vangistusasutuse – ja tsiviliseeritud riigis ei ole see teatavasti mingisugune ebainimlik keskkond –, siis ta on kogenud, et selles ei olegi midagi ennekuulmatut. Järelikult võib karistuse heidutav mõju hoopis langeda. Seega, me soovime retsidiivsust vähendada ennekõike noore inimese mõjutamise teel.

Selle eelnõuga oleme iseenesest liikunud kohtusüsteemist, prokuratuurist ja politseisüsteemist just alaealiste asjade menetlejate, erialaselt spetsialiseerunud ekspertide süsteemile. Meil on see võimekus olemas. Tegelikult kehtestatakse selge põhimõte: alaealiste õigusrikkujate puhul on esmane tee, mida peavad valima nii prokuratuur kui ka kohtud nendele õigusrikkumistele reageerimisel, mõjutamine. Kui on tõsised, rasked süüteod, siis on loomulikult võimalik kohaldada kõiki karistusseadustikus ette nähtud norme, ka vabadusekaotust sõltuvalt teo raskusest. Aga üldine eeldus on ikkagi mõjutusvahendid. Selleks nähakse eelnõus ette kogum mõjutusvahendeid, mida saab kohaldada nii väärtegade kui ka kuritegude puhul.

Kõige leebem on hoiatus. See on üks tõsisemaid mõjutusviise, mida praegu kohaldab alaealiste komisjon. Noor inimene kutsutakse komisjoni ette ja siis saab teda seal manitseda. Loodetavasti on talaaris kohtuniku hoiatus noore inimese jaoks mõjusam mõjutusvahend. Peale selle on sotsiaalprogramm, milles osalemine on kohustuslik.

Nüüd on veel üks oluline element: kahju hüvitamine või heastamine. Tegelikult on need tegevusvahendid või tehniolud – see, kuidas konkreetset kohtunik selle kahju hüvitamise/heastamise määrab või prokurör taotleb – kitsalt sisustamata. Seda otsustab kohtunik. See tähendab seda – toon

piltliku näite –, et kauplusevarguse puhul, kus varguse esemeks olnud jäätised vms on ära söödud, siis võib kohtunik panna noore inimese seda kaupluseesist platsi luuaga pühkima ja sellega toimepandud tegu heastama.

Lepitusteenus. Väga oluline asi, sest noor inimene peab mõistma oma teo iseloomu. Kui raske on isegi täiskasvanud inimesel tunnistada, et jah, ma tegin valesti, ma palun vabandust, ma saan aru oma teo ja eksimuse iseloomust. See on üks mõjutusvahend, mida saab seada kohustuseks.

Allutamine käitumiskontrollile, jällegi väga tähtis asi. Meil on tegelikult üsna hästi üles ehitatud kriminaalhoolduse võrk, mida me kasutame praegu eelkõige vanglast ennetähtaegselt vabanenud isikute puhul. Nüüd me ütleme, et see on ka mõjutusvahend. On professionaalsed kriminaalhooldajad, kelle juurde sa pead minema igal nädalal. Kui sa käid koolis, järgid alkoholi ja suitsemise keeldu ning kriminaalhooldaja saab selle kohta tagasisidet, siis on sul mingisugune ankur. Nagu me teame, on väga paljudel puhkudel, eriti tõsisemate süütegude puhul, tegemist selliste peredega, kus vanemlik järelevalve paraku ei realiseeru. Peres on keerulised suhted ja vanemad ei ole mitmesugustel põhjustel võimelised oma inimlikke ülesandeid täitma.

Üldkasulik töö. Vaat, lähed ja hakkad riisuma näiteks Kadrioru parki, kuni 60 tundi.

Liikumisvabaduse piirangu kohaldamine. See tähendab seda, et tuledki koolist otse koju ja mujale hulkuma ei lähe. Mitte ei lähe Viru Keskusesse, vaid istud kodus. Kui seda rikud, siis võetakse loomulikult tõsisemad tööriistad kapist välja. Samuti on võimalus allutada inimest elektroonilisele järelevalvele, see on siis lihtsalt efektiivsem. Kui tal on andur, mis määratleb tema asukoha, siis ei pea keegi talle eraldi peale passima.

Muidugi luuakse ka võimalus paigutada alaealine vabadusekaotuse asemel kinnisesse lasteasutusse. Kuritegude puhul on ette nähtud sarnane kataloog. Lisaks on öeldud, et võib kohaldada ka muud asjakohast vabatahtlikult võetavat kohustust. See sõltub prokuröri ja kohtuniku leidlikkusest, millist tüüpi kohustust võiks veel noorele inimesele määrata. Mõjutamise eesmärk on see, et noor inimene saab aru oma teo iseloomust, ta avaldab kahetsust ja püüab taastada oma teo tagajärjel tekkinud kahju. Olgu see kahju iseendale, kui ta jõi viina või tõmbas kanepit, või olgu see kahju teistele, kui ta hävitas kellegi vara või tegi kellelegi haiget.

Milles seisneb suur vahe? Praegune karistussüsteem on üles ehitatud sellele, et põhiline karistusmeede, kui me räägime süütegudest, on rahaträhv. Kes selle aga kinni maksab? Rahaträhv suunatakse ju vanematele, vanemad maksavad selle kinni, kui neil raha on. Aga see seos, et noor inimene tajub oma teo tekitatud negatiivset tagajärge ja püüab seda heastada, on enamikul juhtudel, nagu me oleme näinud, paraku äärmiselt katkendlik. Me leiame, et on mõistlikum tekitada tugevam seos.

Üldiselt on meil trend olnud positiivne. Alaealiste toime pandud kuritegude arv on kümne aastaga kukkunud ligi kolm korda, samuti on kahanenud väärtegude arv.

Mis on oluline? Ma arvan, et üldine hoiak. Ka väärteigusid puudutava reformi seadus tuleb varsti parlamenti. Meil on registrites praegu liiga palju karistatud isikuid. Tegelikult käib see karistatuse teave paljudel nagu koeral saba taga. Mõjutusvahendite puhul on väga selge suund, et tegusid karistusregistrisse ei kanta. Noor inimene tegi oma teo, me püüame teda mõjutada, aga meie seisukoht on, et toimepandud süütegude puhul ei pea jätma maha jälge, mis inimest kogu elu saadaks.

Seadus peaks jõustuma järgmisest aastast. Eelnõu on erialaekspertide ja õigusasutustega läbi arutatud. Ma loodan, et sellel on üldiselt positiivne mõju. Kaks asja: esiteks, me saame heas mõttes teatud kontrolli nende noorte inimeste üle, kellel on potentsiaali retsidiivsuseks, ja teiseks, me oleme järgmisel sammul, st juba järgmiste aastate, inimpõlve jooksul vähendanud retsidiivset kuritegevust, mis on kõige ohtlikum kaasinimestele. Aitäh!

15:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru avab Jaanus Karilaid.

15:31 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Ole hea, räägi avalikkusele hästi lihtsalt lahti. Kui üks süsteem, maakonna alaealiste komisjonid peatselt enam ei toimi, aga me teame, et sinna pannakse aastaks ressursi umbes 200 000 eurot, siis kas tulevikus uue süsteemi käivitumisel kasvab lastekaitse spetsialisti roll, õpetaja roll, prokuröri roll, kohtuniku roll ja politseiniku roll? Kuidas see skeem täpsemalt toimima hakkab? Kas uuele süsteemile antakse juurde ainult seesama 200 000 eurot või leitakse veel muid vahendeid?

15:32 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Küsimus on selles, et praegu, kui raha läheb 200 000 eurot, siis me jagame selle ära 15 maakonna vahel. Ma tahan öelda küll seda, et need inimesed, kes alaealiste asjade komisjonis oma tööd teevad, on üldiselt väga andunud, nad on teinud oma tööd väga suure pühendumisega. Kindlasti on mul põhjust neile ka siit kõnetoolist lugupidamist avaldada. Nüüd, selge on see, et loomulikult rollide profiil teatud määral muutub. Minu fookuses on selle seaduse loogika järgi ennekõike justiitsüsteem. Loomulikult, hoiak muutub – vähem ohtlike ja vähem tõsiste süütegude puhul – karistamisest mõjutamisele. Samuti tuleb, nagu ma ütlesin, lisakoormus kriminaalhooldusametnikele. Nüüd, teine element puudutab lastekaitsetöötajate ja õpetajate rolli. Kahtlemata on ka lastekaitsetöötajate puhul selge see, et nemad on n-ö kese, mis puudutab kogukondliku tegevuse koordineerimist. Tegelikult on see nii olnud ka senises, kehtivas süsteemis. Me peame aru saama sellest, et ega alaealiste asjade komisjon ei olnud ju vahetu keskkond, kus oleks tegeldud alaealise õigusrikkujaga, konkreetse lapsega tema n-ö rännakul, eks ole. See oli lihtsalt maakonna tasemel koordineerimiskoht. Komisjon puutus selle lapsega kokku alles konkreetse teo toimepanemise järel. Ennekõike ma loodan, et kui on tegemist sellise profiiliga alaealistega, kelle puhul tuleb nüüd rakendada järelevalvet – seda teevad kriminaalhooldusametnikud, kes on psühholoogi ettevalmistuse ja vastavate erialavõimete inimesed –, siis saab kontakt muutuda püsivaks. Kontakt sõltub sellest, mida kohus on määranud ja mida hooldusametnik valib selliseks n-ö kokkupuuteks.

Nagu ma ütlesin, raha jagatakse omavalitsuste peale ära. Selge on see, et kui jagada ära 200 000 eurot 15 ühiku vahel, on üks summa, aga kui jagada see ära üle 70 ühiku vahel, siis selle summa mõjujõud märkimisväärselt kahaneb. Nii et see 200 000 eurot kindlasti ei ole selles mastaabis raha, mis alaealiste mõjutussüsteemile läheb.

Kui rääkida sellest, mis on tegelikult vajalik lisaressurss institutsioonidele, siis põhiliselt on raha vaja loomulikult koolitussüsteemi rakendamiseks. Inimesed peavad olema teadlikud teatud profiili järgi muutunud ülesannetest. PPA hinnangul on vaja ligi 1800 spetsialisti. Täienduskoolituseks kuluv raha nähakse ette Siseministeeriumi eelarvelistest vahenditest. Aga loomulikult on meil plaanis välisvahendeid kasutades korraldada ka koolitusi prokuröridele, kohtunikele, kriminaalhooldajatele. Nagu alati, on ka selle süsteemi puhul vaja muuta infosüsteeme jms.

Küsimus on selles, et tegemist on muutusega. Muutusi tuleb kindlasti juhtida, nii et selle osalised – ja osaliste hulk on lai – saaksid aru, mis on mingi institutsiooni vastutusalas ning kes ja mis tahke rakendada hakkab.

Tähtis on see lähtekoht, et me püüame nüüd käsitada süsteemi tervikuna. Tänapäevani, tuleb ausalt tunnistada, on see süsteem olnud sisuliselt nõnda, et on eraldi haridussüsteem, eraldi maavalitsuste juures asuvad alaealiste komisjonid ja eraldi Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olev süsteem. Peale selle oli justiitsüsteem, mis omakorda jagunes kaheks: politseinikud Siseministeeriumi ja prokuratuur Justiitsministeeriumi valitsemisalas. Nüüd me püüame luua tervikliku mudeli. Kas see realiseerub? Mul on küll veendumus, minemata pateetiliseks, et muutus tulevikku vaadates on selline mõistlik muutus, mida on meile soovitanud ka rahvusvahelised eksperdid. Mitmetes riikides on see kandnud head vilja.

15:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Igaks juhuks tuletan teile meelde, et esimese lugemise ajal on igal Riigikogu liikmel võimalus esitada kuni kaks küsimust. Kui te esitate terve küsimuste kobara, siis võib vastajal näiteks neljas küsimus juba meelest ära minna, saati siis kuulajatel, ja keegi enam ei tea, mitmes küsimus see oli, mille kohta nüüd vastus tuli. Krista Aru, palun!

15:37 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te olete eelnõu tutvustuses ja oma vastuses väga kenasti selgitanud olulisi aspekte, kogu selle süsteemi muutumist ja üheks tervikuks sulatamist. Seda on olnud tõesti väga nauditav kuulata. Aga minu küsimus puudutab alaealiste komisjone. Nende kaotamine ja ülesannete üleminek omavalitsustele on ikkagi väga kiire. Kas ja kuivõrd meie omavalitsused, mis ka nüüd muutuvad, on üldse valmis sellise suure ülesande enda peale võtmiseks? Kuidas teie seda hindate? Kas see protsess võiks olla natuke pikaajalisem?

15:38 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Millegipärast kogu Vabaerakonna fraktsioon lõkerdab, ma näen, aga niisugune hea tuju annab muidugi teatud energiat nii tõsise teema võrstsitamiseks. Küsimus on nüüd selles, et uut süsteemi välja töötades olid seda ette valmistavad ametkondade esindajad veendunud, et üleminekuga saadakse hakkama. Aga ma juhin tähelepanu sellele, et alaealiste komisjonidelt võtab selle rolli – kui me püüame nüüd piltlikult ette kujutada seda mõjutusvahendite skeemi, mis puudutab mõjutusvahendite rakendamist – enda peale justiitsüsteem. See ei ole omavalitsuste küsimus. Ja tegelikult ei lähe see topletkoormus praegusel juhul üle mitte nõnda, et kogu seda tööd, mida varem tegid maakonna tasemel alaealiste asjade komisjonid, hakkaksid tegema lastekaitsespetsialistid. Mõjutussüsteemi tuleb tegelikult juurde suur hulk inimesi, kelle jaoks see muutub, ütleme, nende profiili mõttes vastutuseks. Nagu ma siin nimetasin – politseiametnikud, prokuratuur, kriminaalhooldajad, kohtunikud. Nende kreedoks saab, et alaealiste puhul, süütegusid sooritanud noorte inimeste puhul ei ole meie eesmärk nende karistamine. Karistamine tuleb kõne alla, kui me räägime tõesti ülekaaluka iseloomuga, väga ohtlikest, tõsistest kuritegudest, mida kahetsusväärselt panevad toime ka alaealised inimesed. Noortele on ikkagi mõjutamine.

Me võime täna kõnelda sellest, kas omavalitsuste lastekaitsespetsialistid tulevad sellega toime. Sellega oleme liikunud juba eelnõu 360 raamidesse. Ma olen kindel, et sotsiaalkomisjonis on seda teemat ka vaadeldud ja küllap ka omavalitsusliitude esindajatega analüüsitud. Mina olen selle eelnõu teist poolt esitades teinud seda küll heauskses teadmises, et seda on võimalik nii realiseerida. Loomulikult on see muutus väga lühikese aja jooksul väga kiire – maavalitsuste reform, omavalitsuste reform, kõnealuse teema reform. Ütleme, et üks muutus hakkab taga ajama teist. Aga võib-olla on oma ratsionaalne loogika ka selles, et kui on mitu eritasemelist muutust, siis on neid võimalik rakendada paralleelselt, sest niikuinii ehitatakse süsteem ümber. Selles peitub ilmselt oma loogika, et mitte n-ö raiuda koera saba viilude kaupa, vaid on mõttekas siis, kui süsteem ja ka selle organisatsiooniline ülesehitus muutub, teha seda tervikuna, koos.

15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

15:41 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud justiitsminister! Oma ettekandes te tõite positiivse mõjuna esile selle seaduseelnõu juures, et alaealiste õigusrikkumised ei lähe enam suures osas registritesse ega jää neid pikemalt kuidagi negatiivselt saatma hilisemas elus. Palun seda natuke täpsustada! Kas tõesti ükski enam ei lähe sinna registrisse? Kas see mõjutab tagasiulatuvalt ka nende alaealiste õigusrikkumisi, kes on nüüd suureks saanud ja vaatavad sellele uuele põlvkonnale võib-olla natuke kadedusega, kuna nende omad ei lähe registrisse, aga eelmiste rikkumiste ajalugu on kõik pikalt mingites failides?

15:41 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Registrisse ei hakka edaspidi minema need juhtumid, mille puhul karistamise asemel määratakse mõjutusvahend. Karistused lähevad. Arusaadavalt ei ole realistlik, et kui me oleme näiteks aastal 2009 kedagi alaealist suitsutegemise eest karistanud ja määranud tema vanematele rahatrahvi, siis nüüd – kaheksa aastat hiljem, kui mees käib juba tööl, töötab bensiinijaamas, eks ole – tuleb talle teade, et teid on tagasiulatuvalt rehabiliteeritud ja teile on määratud hoopis mõjutusvahend. Sellist asja me ei hakka tagantjärele tegema. Ma arvan, et see teeks ratsionaalses mõttes hoopis asja segaseks.

Samas on aga õigustatud see küsimus, mida on arutatud, et kui me tuleme muudatuste paketiga – meil on plaanis sisuliselt kolmandikku aastas karistatavaid väärtegusid mitte enam registrisse kanda, näiteks kiiruse ületamised jms –, siis kas need mineviku väärted, mida me praegu käsitleme n-ö madalamalt, tuleks registrist kustutada. See arutelu oli meil Justiitsministeeriumis küll. Ma ise arvan, et see oleks mõistlik. Aga selleks peab olema võrreldav tasand. Näiteks, kui me ütleme, et järgmisest aastast viie kilomeetri võrra kiiruse ületamine ei lähe karistusregistrisse, maksad iga kilomeetri pealt skemaatiliselt määratud trahvi ära, siis on minu arvates mõtet ka minevikust n-ö pintslika üle käia.

15:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

15:43 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kellele jääb erikooli suunamise jõud, otsustus? Ehk räägite erikoolidest veel mõne sõna seoses viimasel ajal ilmnunud probleemidega. Kas on midagi plaanis erikoolidega, kus õpetajad ei tule kasvandikega toime? On seal mõni mõte tekkinud – kas seda olukorda tuleks kuidagi muuta või jääb kõik nii, nagu on olnud?

15:43 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kas miski jääb üldse kunagi nii, nagu on olnud? Muidugi on see küsimus tõsisem erikoolide puhul, aga ta on tõsine ka tavakoolide puhul. Mis puudutab neid meetmeid ja abinõusid, mis on mõeldud koolipersonalile korra tagamiseks, siis Reformierakond esitas läinud nädalal seaduseelnõu, mis ka seda teemat puudutab. Me istusime haridusministri ja siseministriga nädal aega tagasi koos ja arutasime nii erikoolidesse kui ka üldhariduskoolidesse puutuvat. Me ju teame, et on piirjuhtumid. Näiteks, kui alaealise valduses on kas teistele või talle endale ohtlik ese – see oht on ka tavakoolis –, siis on ju elementaarne ja tervemõistustlik, et kooliteenistujatel on õigus teatud protseduuriga see kõrvaldada. Aga esineb ka juhtumeid, kus lapsel on agressiivsushäire, nii et ta võib muutuda iseendale ja teistele ohtlikuks. Seda me oleme näinud Tapa kooli näitel. Praegust süsteemi oma madala reguleeritusega ma küll toetada ei saa. Siin on muutused vajalikud ja ma loodan, et haridusminister esitab sügisel oma ettepanekud. Eks kõike tuleb alati terve mõistusega rehkendada. Muidugi, õppeasutus on ikka õppeasutus, see ei ole mingi sandarmeeria ega väliüksus.

Te küsisite, kellel on edaspidi pädevus kedagi kinnisesse lasteasutusse paigutada. Eks seda teeb ikka kohus. See on tegelikult tõsine vabaduse piiramine. Ka alaealisel, väiksel inimesel on oma õigused. Aga kui ta on oma teo toime pannud, siis langetab otsuse kohus. Ma arvan, et nii ongi loogiline. Tegemist on mõjutuse iseloomult, kui te kujutate ette, ka väikse inimese puhul tema vabaduse piiramisega, eks ole. See on täpselt samamoodi nagu täiskasvanud inimese vangistusse minek. See on nii tõsine õiguse piiramine, et õigusriigis on minu arust loogiline, kui seda teeb kohus.

15:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb õiguskomisjoni esimees Jaanus Karilaid.

15:46 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 11. septembril. Kohal olid arutelu juures õiguskomisjoni liikmed Uno Kaskpeit, Jaanus Karilaid, Hanno Pevkur, Hardi Volmer, Külliki Kübarsepp, Liisa Oviir, Raivo Aeg, Toomas Vitsut, Urve Tiidus, Valdo Randpere ja puudus Olga Ivanova.

Justiitsministri täna siin parlamendisalis öeldust kattuvad paljud seisukohad ka õiguskomisjonis räägituga. Sellest, mida justiitsminister praegu rääkis, räägiti ka õiguskomisjonis ja seda ma enam kordama ei hakkaks.

Aga meil oli põgus arutelu ka muudel teemadel. Näiteks, õiguskomisjoni liige Toomas Vitsut märkis, et alaealisele kohaldatavate mõjutusvahendite kataloog sisaldab muu hulgas kahju hüvitamist, kuna aga alaealisele määratud kahjunõude maksab enamasti kinni lapsevanem, siis ei avalda selline karistus alaealisele soovitud mõju. Samuti oli ta seisukohal, et lapsevanem ei saa tagada seda, et alaealine ei suitsetaks või ei tarbiks alkoholi. Justiitsminister Urmas Reinsalu vastas selle peale nii: eelnõu peamine eesmärk seisneb selles, et rikkuja tajuks oma teo tagajärge ning prooviks seda heastada. Kahju hüvitamise asemel on võimalik karistuseks määrata ka näiteks üldkasulik töö. Justiitsministeeriumi ametniku Tanel Kalmeti sõnul läheneb süüasja menetleja igale asjale personaalselt ning saab määrata igal konkreetsel juhul mõjuvaima karistuse.

Jaanus Karilaid soovis teada, kas siis, kui alaealiste komisjonid kaovad, antakse kuhugi ka ressursse juurde. Ametnik Elise Nikonov selgitas, et peamine põhjus, miks alaealiste komisjonid kaovad, on see, et kaovad maavalitsused. Samuti olid alaealiste komisjonide kasutada olnud vahendid väga väikesed – nagu eespool nimetati, 200 000 eurot aastas kõigi 15 maavalitsuse peale. Need vahendid suunatakse sotsiaalrehabilitatsiooni ja kinnise lasteasutuse teenusele. Lisaraha sotsiaalkomisjoni menetluses oleva eelnõuga kuhugi juurde kavandatud ei ole. Täpsustuseks öeldi, et kuigi Sotsiaalministeerium on esitanud taotluse 600 000 euro saamiseks kinnise lasteasutuse teenuse tarbeks, siis hetkel ei ole seda ressursitaotlust rahuldatud.

Liisa Oviir soovis teada, kas kavandata muudatused tõstavad edaspidi kohalike lastekaitse spetsialistide koormust. Elise Nikonov vastas, et kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja

peab lastekaitseseaduse kohaselt tegelema lapse abistamisega seotud tööga. Uusi ülesandeid eelnõu lastekaitsetöötajatele ei pane. Justiitsminister lisas, et on olemas kaks süsteemi: alaealise mõjutamine ja alaealise karistamine. Eeldatakse, et alaealist saab mõjutada õiguskuulekale käitumisele ja see on peamine lähtekoht. Kui mõjutamine ei osutu võimalikuks, alles siis rakendub karistussüsteem. Seetõttu võib lisakoormus tekkida pigem justiitssüsteemile.

Urve Tiidus palus selgitada, mida tähendab käitumiskontrollile allutamine. Tanel Kalmeti sõnul tähendab kriminaalmenetluses kohaldatav käitumiskontroll seda, et täiskasvanud isik peab regulaarselt kohtuma kriminaalhooldajaga ja alluma teatud reeglitele. Näiteks peab ta hoiduma alkoholi või narkootikumide tarbimisest ning asuma tööle.

Siis paluti selgitust, kas on plaanis tõsta ka lastekaitsetöötajate palka, kuivõrd nende vastutus läheb tegelikult veel suuremaks. Elise Nikonov selgitas, et riik ei saa otsustada, kui palju kohalik omavalitsus oma töötajatele palka maksab. Samuti on ministeerium seisukohal, et kuna lastekaitseametnike töö on väga vastutusrikas, siis peaks kohalik omavalitsus leidma piisavalt inimesi ja sisemisi ressursse, et seda tööd väärtustada.

Hanno Pevkur palus selgitada, et juhul kui avastatakse alaealine õigusrikkus, siis kuidas toimub tulevikus edasine menetlus. Kaire Tamm selgitas, et alaealiste komisjoni levinuim reageerimise viis on olnud hoiatus. Edaspidi on võimalik reageerida kiiremini, näiteks saab politsei vestelda noorega vahetult, samuti peab olema suurem roll prokuröril, kes saab kohaldada mõjutusvahendeid.

Valdo Randpere muretses selle pärast, et alaealisele määratav trahv suitsetamise või alkoholi tarbimise eest ei mõjuta alaealise käitumist. Justiitsministri sõnul on eesmärk edaspidi noori suitsetajaid ja alkoholi pruukijaid karistusregistrisse mitte kanda. Edaspidi peaks politsei piirduma hoiatusega. Juhul kui tegemist on kanepi suitsetamisega, tuleks noor saata sõltuvusravile.

Komisjoni ettepanek oli suunata eelnõu 20. septembri päevakorda, selle poolt oli 9, vastu 1. Otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 9, vastu 1), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 4. oktoober kell 16 (poolt 9, vastu 1) ja määrata ettekandjaks siinkõneleja. Poolt olid Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Raivo Aeg, Külliki Kübarsepp, Hanno Pevkur, Liisa Oviir, Urve Tiidus, Toomas Vitsut, Hardi Volmer ja vastu Valdo Randpere. Aitäh!

15:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Suur aitäh! Soovi korral avan läbirääkimised fraktsioonidele. Sõnavõtusoovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, nagu äsja kuulsite, eelnõu 453 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 453 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. oktoobri kell 16.

7. 15:53 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (447 SE) esimene lugemine

15:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 447 esimene lugemine. Kutsun kõnetooli algatajate ettekandeks sotsiaalkaitseminister Kaia Iva. Palun!

15:53 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! On tõsi, et selle mitmetahulise eelnõu esitaja Vabariigi Valitsus määras ettekandjaks sotsiaalkaitseministri ja nii teengi hea meelega sellest ülevaate. On selge, et see eelnõu on valminud väga paljude osapoolte koostöös, sh väga paljude ministeeriumide koostöös, aga kuna see puudutab pensione, siis olen mina selle eelnõu ettekandja.

Kõigepealt, miks üldse on selline algatus tekkinud. See on üks nendest teemadest-eelnõudest, mida on arutatud ja ette valmistatud mitme valitsuskoalitsiooni ajal ja üsna pikka aega. Mitmel korral on tõdetud, et aeg selleks muudatuseks on küps, eripensionide süsteemi tuleb muuta. Ka praegune valitsuskoalitsioon püstitas oma tegevusprogrammis selle eesmärgi.

Miks seda tehakse? Loetleksin põhilised põhjused. Esimene on see, et meie demograafiline olukord on muutunud: inimesed elavad kauem ja ka meie vanaduspensioni iga tõuseb. Järgmise aasta algusest

hakkab pensioniiga järk-järgult tõusma kuni 65-aastaseks saamiseni, aga praegu makstakse eripensioni juba vanusest 50–55, mis ilmselt selle trendiga kaasas ei käi. Teiseks, eripensionide süsteem ei ole jätkusuutlik. Ka on olukordi, kus saaja pension on suurem kui saaja panus pensionisüsteemi tervikuna. Nii et kindlasti on vaja mõelda, mida jätkusuutlikkuse huvides ette võtta. Kolmas oluline põhjus: pensioniskeeme on väga erinevaid ja väga palju. Lisaks on selge, et nende skeemide kohaselt koheldakse inimesi erinevalt ja võib ka öelda, et ebavõrdselt.

Riigikontrolli tehtud auditis riigi pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse kohta esitati mõned ettepanekud. Näiteks valmistada ette kava, mille järgi teatud erialadel tööle hakkavad inimesed õigust eripensionile ei saa, aga juba ametis olevatel ja eripensioni saavatel inimestel see õigus säiliks. On soovitatud asendada eripensioni õigus mõne muu stiimuliga, näiteks kõrgem palk, efektiivsemad isikukaitsevahendid, vajaduspõhine rehabilitatsioon jms.

Nendest põhjustest lähtuvalt olid selle eelnõu väljatöötamise eesmärgid järgmised: tagada inimeste võrdne kohtlemine pensioniskeemides, vähendada pensionide väljamaksmiseks edasi lükatud rahalisi kohustusi ning tagada pensionisüsteemi jätkusuutlikkus, aidata kaasa majanduskasvu ja tööhõive strateegias seatud eesmärkide saavutamisele üldise tööhõive suurendamisel ning aidata kaasa sotsiaalse kaitse ja kaasamisega seotud eesmärkide saavutamisele, tagades pensioniskeemides sobiv ja õiglane tasakaal panuse ja tulu vahel.

Mis selles eelnõus peamised muudatused on? Toon siin välja neli plokki. Esiteks kaotatakse eripensionid, ja seda nii, et 1. jaanuarist 2020 teenistusse asunuil ei teki õigust eripensionile. Seisuga 31. detsember 2019 teenistuses olevatel inimestel, samuti neil, kellel on selleks ajaks pensioni saamiseks vajalik staaž omandatud, v.a teenistusest lahkunud politseiametnikud, säilib õigus eripensionile. Teine plokk: kaitseväelastele seatakse katkematu tegevteenistuse staaži nõue. Seega alates aastast 2020 peab eripensioniõiguse säilimiseks olema tegevteenistuse staaž katkematu. Kolmandaks, prokuröridel säilib eripensioniõigus ka siis, kui nad ei lähe pensionile prokuröri ametist. Neljandaks muudetakse tegevteenistuspensionid finantseerimist. Alates 2019. aastast hakatakse selle eelnõu põhjal vanaduspensioniealistel arvutama riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel makstavat pensioniosa sotsiaalmaksust. Seni on ka see olnud riigieelarves. Seda ületav osa ja samuti tööealistele makstav pension makstakse riigieelarve vahenditest, mis ei ole pensioni sotsiaalmaksust kogutud. Milline mõju nende muudatustega kaasneb? On selge, et esialgu olulist mõju näha ei ole, sest muudatused avaldavad mõju pika aja jooksul. Pensionäride arvu kasv jätkub ja kasvavad ka kulutused eripensionidele. Praegu kehtivaid pensione määratakse veel 30–40 aastat, kuni kõik asjaosalised jõuavad pensioniikka. Seda raha makstakse välja veel 70–80 aastat, mistõttu eripensionäride arv kasvab 2040. aasta keskpaigaks üle kahe korra. Võib arvata, et umbes 5000 inimest saab sellel ajal eripensioni. Kulutused eripensionidele kasvavad selle ajaga 150 miljonini. Muudatus hakkab kulude kasvu vähendama 20–30 aasta pärast ja nagu öeldud, aastast 2040 hakkab eripensionide arv vähenema ja ka kulutused kahanevad. On prognoositud, et aastaks 2065 on eripensionäre alla 1000 inimese ja proportsionaalselt kahanevad ka pensionikulud. Kui praeguste arvutuste põhjal otsustada, siis on see summa ca 83 miljonit. Ilma nende muudatusteta, mida praegune eelnõu ette näeb, oleks aastaks 2065 eripensionide kulu hinnanguliselt 225 miljonit eurot.

Nagu ütlesin, see eelnõu on valminud väga paljude ministeeriumide ja muude ametkondade koostöös. Selle menetleja on õiguskomisjon. Kuna sealt küsiti, siis oleme nii õiguskomisjonile kui ka sotsiaalkomisjonile – ma loodan, et seegi komisjon on need tänaseks kätte saanud – esitanud võrdlevad tabelid, mis seis iga skeemi puhul on enne ja mis pärast saab olema. Detaile, arve on seal hästi palju. Kindlasti Riigikogu-poolne ettekandja seda kõike siin ka tutvustab. Komisjonis kõlas palju küsimusi, samuti ettepanekuid, kuidas eelnõu paremaks teha. Ma usun, et Riigikogus menetlemise ajal see ka sünnib. Aitäh teile!

16:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Ants Laaneots, palun!

16:01 Ants Laaneots

Lugupeetud minister! Kuuldused nende pensionide muutmise kohta on jõudnud ka avalikkuseni ja seda mõjutanud, kusjuures negatiivselt, eriti noorte seas. Praegu ei ole noortel, kes tahaks minna sõjaväeteenistusse ja saada kutselisteks ohvitserideks või allohvitserideks, kindlust, mis tulevik neid ootab. Üks näide: sel aastal asus Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes 70 plaanitud kadeti asemel

õppima ainult 50. Tähendab, mingisugust tungi ei ole. See eufooria, mis meil oli 2000-ndate algul kaitseväeteenistuse, riigikaitse valdkonnas, on oluliselt vähenenud.

Ma ei saanud teist ka aru: aastaks 2065 saab eripensionäre – eripensionäride nimetus ju kaob ära, üks – olema alla 1000. Aga kuhu siis Kaitsevägi või politsei kaob? Ja ka Kaitseliidus on tegevteenistuses olevad ohvitserid. Teiseks: kas on arutatud seda, kas tulevased sõjaväelased hakkavad saama, kui nad on lõpetanud oma teenistuse, umbes samal tasemel pensioni või vahest isegi hoopis suuremat, kui on seni saadud, või nende pensionid võrdsustatakse tsiviilpensionidega?

16:03 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Esimene küsimus oli õppijate kohta. Praegu peaks see tung endiselt olema olema, kuigi teie kinnitasite, et see huvi on viimastel aastatel aasta-aastalt kahanenud. Aga ilmselt ei mõjuta noori mitte pension. Praegu õppima asujad saaksid kõik veel endale eripensionari välja teenida. Sel teemal on tehtud uuringuid ja küsitlusi ning on näha, et nii nende puhul, kes juba tööl on, aga eriti noorte puhul on pensioni küsimus suhteliselt tagumine. Pigem peetakse oluliseks töötingimusi ja palka – seda, mis on praegu olemas. See on neile see põhiline olnud. Aga nagu öeldud, kui keegi on valinud oma ameti tulevast pensioni arvestades, siis seetõttu ongi jõustumise aeg nii pikk, et kõigi ootused jõuaks realiseeruda.

Nüüd see küsimus, mis saab nendest pensionäridest aastal 2065. Nad ei saa lihtsalt enam eripensionari, nad saavad tavalist pensioni. Siit siis ka vastus teie kolmandale küsimusele: hiljem hakkavad sellesse teenistusse astujad saama säärast pensioni nagu kõik teised inimesed, sama arvestuse alusel.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

16:04 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Palun täpsustage, kui ma eksin, aga ma saan aru, et prokuröridele tehti erand. Nemad saavad n-ö pensionilisa staaži pealt ka juhul, kui nad ei lähe pensionile sellest ametist. Nad võivad ka mujal töötada. Miks seda erandit ei ole tehtud kogu julgeolekusektorile ja juristidele?

16:05 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ka see seadusepügal valmis koostöös nende kolme sektoriga, millest me siin räägime. Läbirääkimiste käigus otsiti tasakaalupunkti ja loomulikult kõik, kui neile seda pensioni pakutaks, ilmselt selle ka lahkesti vastu võtaksid. Sihtgrupp põhjendas prokuröridele tehtavat erandit sellega, et prokuröri elukutse "sees" ei ole võimalik siia-sinna liikuda. Aga praegu ei ole prokuröril kohustust töötada selles ametis lõpuni. Ta võib vahepeal minna kohtunikuks ja siiski hiljem seda pensioni saada. See on praegusel hetkel nõnda kokku lepitud ja leitud selline tasakaalupunkt. Selle erisusega on kõik need sektorid nõustunud.

16:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Uno Kaskpeit.

16:06 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Proua minister! Kas teie oma seltskonnaga võtate vastutuse selle eest, kui aastal 2060 ei ole meil kaitseväes enam sõdureid, allohvitseri, ohvitseri ja tänaval ei liigu enam patrullpolitseinikke? Neid töid ei anna võrrelda nende inimeste tööga, kes töötavad põllul või kabinetis.

16:06 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Selle vastutuse peame võtma kõik ühiselt, sellepärast et see on Eesti riigi oluline vastutus, et kõik teie nimetatud struktuurid töötavad, ja töötavad hästi. Aga kindlasti tuleb mõelda ka sellele, milliste meetoditega seda tagada. Nagu ma ütlesin, põhimotivaator ei ole sellele tööle asudes sugugi mitte pension, vaid muud tingimused, sh ka palk, mida nad saavad. Eripensione on üldiselt kehtestatud aegadel, kui riikide majanduslik olukord on kesine, kui ei ole võimalik tänapäevast palka maksta. Kindlasti sellele teemale peab mõtlema, aga mis puutub vastutusse, siis Eesti Vabariigis võtab seadusi

vastu Riigikogu. Meie oleme esitanud eelnõu oma parimas teadmises ja nagu ütlesin, ametkondade koostöös. Loodan, et parlamendimenetluse käigus leiame kohti, mida seal paremaks teha.

16:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, teine küsimus, palun!

16:07 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Hea minister! Eks me komisjonis tajusime, et tegelikult teie viidatud tasakaalupunkti prokuröride ja muude riigi julgeolekuga seotud asutuste töötajate töö hindamisel ei ole. Näiteks kaitseväeteenistuses ja politseis töötamisel kehtib vanuseline lagi ja see seab automaatselt selle sektori kehvemasse olukorda kui näiteks prokurörid. Nüüd on *circa* nädal aega möödas. Kas ministeeriumid on juba alustanud omavahelisi konsultatsioone, mida selle vanuselise piiranguga peale hakata? Kas ametkonnad on valmis vastu tulema ja selle küsimuse kiiremas korras käesoleva eelnõu raames lahendama?

16:08 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Nüüd läheb jutt natuke juba komisjoni arutelule, aga usutavasti komisjoni ettekandja ei pahanda, kui ma mõne sõnaga ka sellel peatun. Tõepoolest kehtib osal ametikohtadel vanuseline piirang, mille tõttu inimene peaks töölt lahkuma ja saab edasi töötada ainult eriloaga. Sotsiaalministeeriumi vaatepunktist oleks loomulikult hea, kui seda piirangut ei oleks. Julgen ka väita, et tekib küsimus, kas selline vanuseline piirang seaduses ei ole mitte ka põhiseadusvastane. Kuidas saab ikkagi ainult vanuse põhjal otsustada, et inimene ei tohiks töötada ühes või teises ametkonnas?

Siseministeeriumi esindaja kinnitas meile, et neil on kavas järgmisel aastal vaadata üle kogu see temaatika – kõik vanuselised piirangud, mis eri seadustes on. See on väga kaugele ette vaatav eelnõu. See seadus hakkaks rakenduma väga pika aja peale jaotatuna. Aga meil ei oleks midagi selle vastu, kui juba järgmisel aastal tehtavad otsused aitaksid kõike seda korda teha. Me pigem peame seda positiivseks, kui selle menetluse käigus vaadatakse ka konkreetseid vanusepiiranguid üle.

Konsultatsioone on olnud, aga selge on, et sellist otsust ei langetata väga kiiresti, nii et täna ütlesime põhimõttelise jaa ja homme on see olemas. Aga kordan veel: praegu on see küsimus õhus ja meie väga hea meelega näeksime, kui konsensus ka selles osas juba siia eelnõusse sisse saaks.

16:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

16:10 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on inspireeritud Uno Kaskpeiti küsimusest. Ta arvas, et aastaks 2060 ei jää enam nendesse ametitesse, mida siin eelnõus nimetatakse, inimesi. Minu küsimus on selline. Kas te nimetaksite veel kord selle summa, mida me võime vajada 2065. aastal, kui neid muudatusi ei tehta? Kui suur see kulu on? Teiseks, kas te välistate selle, et nende järgmise neljakümne aasta jooksul on siiski nendes ametites võimalik maksta motiveerivat palka, mis võimaldab ka kindluse tulevikus?

16:11 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! See on väga hea küsimus ja ma hea meelega neid arve kordan. Kui praegu kulub eripensionideks 21 miljonit, siis aastal 2065 kuluks 225 miljonit ehk kümme korda rohkem. Praegune eripensionide süsteem lükkab neid kohustusi edasi, lükkab need suures osas järeltulevate põlvkondade kanda. Ühele teisele küsimusele vastates ma aga rõhutasin, et nende tegevusalade inimesi ei huvita niivõrd, millist pensioni nad saama hakkavad. Nad küsivad, millist palka nad saavad, millistes töötingimustes töötavad – ühesõnaga, mis tingimustes nad on praegu, tänasel päeval. Ja inimene tahab võib-olla pigem ise mõelda, kuidas oma pensionivara koguda ja milliseid otsuseid tänasele või ka homsele mõeldes teha. Loomulikult on Eesti riigi kohus maksta sellistel olulistel ametikohtadel ka väärikat palka. See edasilükatud kohustuste võtmine riigile, mida eripensionide süsteem endast tegelikult kujutab – sisuliselt öeldakse sellega, et me praegu küll väga palka ei maksa, aga kunagi saate eripensionid –, ei ole jätkusuutlik ega ilmselt ka mõistlik. Kui ajalukku vaadata, siis ega Rooma impeerium ei langenud mitte

sellepärast, et barbarid tulid, vaid pigem sellepärast, et riik oli eripensionilaadsete kindlustuste tõttu nii palju käpakil, et ta ei olnud enam finantsiliselt tugev. Sealgi anti sõjameestele tulevikku vaatavaid lubadusi.

16:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Uno Kaskpeit.

16:13 Uno Kaskpeit

Aitäh! Mul on selline küsimus: kas te olete uurinud naaberriikide olukorda ja kogemusi nende ametite pensionide osas? Ma tean, et Soomes on umbes nagu meilgi kaitseväelastel ja politseinikel hoopis teistsugune pension kui tavalistel inimestel. Seda ei nimetata seal aga mitte eripensioniks, vaid väljateenitud aastate pensioniks. On teil mingid andmed või plaan teha mingi analüüs? Ma kardan, et see kava viib ükskord Eesti riigi kaitsevõime ja sisejulgeoleku hukule.

16:13 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Seda eelnõu ette valmistades oli nendel ametkondadel kahtlemata ülevaade, millised on eri riikide kogemused. Aga alati on mõistlik teiste riikide tarkusi teades arvestada, mis meile endale jõukohane on, ja nii valida mõistlik ja jätkusuutlik süsteem. Aga ma veel kord rõhutan: igal juhul on vajalik tagada see, et meie jõustruktuurid, sisejulgeolek ja välisjulgeolek oleksid tugevatel alustel. See on igal juhul oluline nii valitsusele, Riigikogule kui tervele ühiskonnale.

16:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

16:14 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Väga auväärt ettekandja! Ühe asja üle on meil kõigil hea meel: et eri valitsused on kaitsekulude taseme hoidnud väga kõrgel ja prioriteedina tehakse seda ka edaspidi. Kas Kaitseväe seisukohalt ei käsitletud sedasama eripensionide teemat, pidades silmas sedasama väga kõrget näitajat 2% SKT-st või natuke enamgi? Kas ei avaldatud arvamust, et see summa, mis 45 aasta pärast on kümme korda suurem, ei ehk tundugi inflatsiooni ja meie võimalikke sissetulekuid arvestades 2065. aastal nii hullumeelne?

16:15 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Kui me praegu neid arve vaatame, siis tuleb lähtuda sellest, et need arvestavad seda, mis on praegune euro vääring. Kahtlemata inflatsiooni mõjudes on need hoopis teistsugused. Inflatsioonitegureid ei ole praegu arvestatud. Mis puutub kaitsekulude osakaalu 2% SKT-st, siis selle eelnõuga on plaanis teha muudatus, mida ma juba nimetasin, ja just nimelt tuua vanaduspensionide summad kaitsekuludest välja. Nii nagu kõikidel teistel, tuleb see pension sotsiaalmaksuga kaetavast osast ja summad, mis seda ületavad, niikaua kui see eripensionide osa jookseb, tulevad riigieelarvest. Ei eelmine valitsuskoalitsioon ega see koalitsioon ei ole plaaninud sellele sektorile lisaskeemi või erandit teha.

16:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Hannes Hanso.

16:16 Hannes Hanso

Aitäh, austatud juhataja! Austatud esineja! Tegu on suure ja fundamentaalselt tähtsa reformiga, see on täiesti selge. Tahan sellega viidata mõnele eelkõnelejale, kes rääkis, et tegu ei ole vastutustundliku sammuga. Just nimelt seda ta on. Me teame ka NATO ja Euroopa Liidu riike, kus summa, mis kulub personalile, on just nimelt pensionide tõttu kuni 80% kaitsekulutustest. Kui me tahame ka aastal 2060 üleval pidada Kaitseväge, mis suudab hankida moona ja tehnikat ning on võitlusvõimeline, siis on päris selge, et me ei saa lubada endale seda, et meie personalikulud lähevad kontrolli alt välja. Nii et tegu on just nimelt vastutustundega. Ning kui me räägime uutest inimestest, kes Kaitseväkke tulevad, siis neid

on ju küsitletud ja uuritud, mitmendal kohal prioriteetide järjekorras neil eripensioni teema on. Pean silmas noori inimesi, kes tulevad kõigepealt ajateenistusse ja siis lähevad ohvitseriks õppima. Ministriameti ajast mulle meenub, et eripension esikümne alguses küll ei olnud.

16:17 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Kõigepealt aitäh selle toetuse eest! Tõepoolest, vastutustunde pärast me selle eelnõu olemegi koostanud. Minu mäletamist mööda on selle teguri koht pingereas number 6. (Keegi kommenteerib.) Seitse? No näete, saime kamba peale õige numbri: mitte 6, vaid 7. Eripension on seitsmendal kohal. Nagu ma ütlesin, see ei ole sugugi mitte prioriteetide seas.

16:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Monika Haukanõmm!

16:17 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Eks motivaatoreid, kuidas ühele või teisele ametipositsioonile inimesi saada, on erinevaid. Tegelikult on järjest rohkem räägitud ühest motivaatorist, mida juba ka rakendatakse. See on nn tööandjapension. Erasektori puhul on suhteliselt kergesti ettekujutatav, kuidas see toimib, aga kui me räägime Kaitseväest, politseist ja prokuratuurist, kelle eelarved pannakse paika riigieelarve võimalustega, siis suure tõenäosusega ei teki fondi, kust tööandja ehk siis politsei või Kaitseväge peaks saama seda maksta. Kas te näete, et ka selles sektoris võiks tööandjapension mingil hetkel tekkida, ja kui jah, siis mismoodi see võiks välja näha?

16:18 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Tööandjapension on praegu tehtav kulutus, millega kogutakse tulevikuks pensionivara. Erinevus on selles, et need kulutused tehakse praegu, mitte ei lükata neid edasi, ja see kulutus on selgelt hoomatav ka nendele, kes neid otsuseid peavad tegema. See seaduseelnõu sugugi ei välista seda, et tööandjapensioni võiks maksma hakata, aga kahtlemata on see arutelu koht. Küsimus on, kas eelistada tööandjapensioni või öelda, et me tahame kohe praegu suuremat palka ja ise neid otsuseid teha. Ka see on arutelu koht.

16:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Ants Laaneots, kolmas ja loodetavasti mitte neljas ja viies küsimus.

16:19 Ants Laaneots

Teine küsimus on mul, mitte kolmas! Suur tänu, härra eesistuja! Proua minister, te mainisite, et ministeerium on uurinud sõjaväelaste ja politseiametnike meie mõistes eripensionide maksmise korda teistes Euroopa riikides. Kas oleks ka meil võimalik tutvuda andmetega, mis te olete saanud?

16:19 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Nagu ma ütlesin, seda analüüsi on kõige enam teinud loomulikult asjaomased ametkonnad ise ja neid juhtivad ministeeriumid, aga ma loodan, et komisjoni ja ministeeriumi kaudu on võimalik ka teil näha andmeid, mis olemas on.

16:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Urve Tiidus, palun!

16:20 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud proua minister! Mulle meeldis teie põige ajalukku, kui te minu eelmisele küsimusele vastasite. Aga nüüd ma palun teilt põiget tulevikku. Me loeme ju iga päev, et tehnoloogiline transformatsioon või revolutsioon – mis iganes – toob väga paljudesse ametitesse robotid, automaatsed ja intelligentsed masinad jne. Kas me üldse oskame ette kujutada aega näiteks 43 aastat edasi? Milline olukord siis võiks olla?

16:20 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh selle küsimuse eest! Usutavasti küsijagi teab, et suur osa vastusest sisaldub küsimuses endas. Näiteks kas me viis või kümme aastat tagasi arvasime, et me saame peagi mingitel vaatlusoperatsioonidel kasutada droone? Me ei arvanud, et see nii võiks olla. Kogu aeg lisandub mitmesuguseid vahendeid. Tehnoloogia areneb kiiresti. Mõelgem, milline oli seis rohkem kui 40 aastat tagasi! Aga selge on see, et inimefaktor on alati väga oluline. Inimeste hulk võib väheneda, aga inimesed on mõistagi väga tähtsad. Sellepärast ma saan aru ka sellest täna arutatavast murest, kas me ikka mõtleme inimeste peale. Loomulikult, nendeski valdkondades tuleb inimeste peale mõelda, aga on päris selge, et tehnoloogia ja uued arendused muudavad seda tööd üsna olulisel määral.

16:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Ain Lutsepp.

16:21 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus on ajendatud Urve Tiiduse küsimusest. Kas see seaduseelnõu ei ole natuke ulmelise iseloomuga? Selline perspektiiv – siin on isegi arvutuslikud võimalused piiratud või õigemini arvutused on ebatäpsed. Kas on ikka õigustatud praegu see seadus niisugusel kujul vastu võtta?

16:22 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma usun, et just nimelt on väga vajalik selle teemaga praegu tegeleda ja see eelnõu – võib-olla küll pisut kohendatud kujul, ikka tehakse ju parandusi – Riigikogus seaduseks vormida. Nagu me oleme siin mitmel korral rääkinud, praegu me võtame eripensionidega kohustusi tuleviku ees, paneme tulevastele põlvkondadele kohustusi. Ja selles ometi keegi ei kahtle, et Eesti riigil on tulevik ja me peame selle tuleviku eest hea seisma. Selle eelnõuga me tegelemegi oma riigi tuleviku kujundamisega. See on vastutustundlik ja just praegu vajalik.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

16:23 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud proua minister! Seletuskirjas on üks lause, mille mõtestamist ma teilt palun. Mulle jääb see kuidagi arusaamatuks. "Sotsiaalsed ja majanduslikud mõjud ning mõjud riigi julgeolekule ja rahvusvahelistele suhetele puuduvad." See on väga julge ja justkui väga üheselt mõistetav lause. Kuidas teie seda mõtestaksite?

16:23 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma mõtestaksingi seda nõnda, et praegusel hetkel, kui me ütleme, et meie riik on tugev, meie välissuhtlus on tugev, välisjulgeolek on tugev, me selle seadusega seda kõike ei nõrgestaks.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

16:23 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Ma kuulsin, et riigikaitsekomisjoni esimees nuttis selle pärast, et kole palju raha läheb nende nn eripensionide peale, mida me võiksime tegelikult nimetada väljateenitud töötasuks riigile panustatud aastate eest. Me võime selle ka ümber nimetada. Aga minu küsimus on selline: kas riik on nii paindumatu? Me võime selle raha ju ümber kanda mõne teise ministeeriumi eelarvesse, näiteks Sotsiaalministeeriumi eelarvesse, et me ei kulutaks sellele nii suurt osa kaitsekuludest, aga riik siiski austaks neid inimesi, kes on panustanud meie riigi kaitsesse?

16:24 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ausalt öelda, minu – kuidas ma ütlengi? –, minu mõtlemisvõimest jääb natuke väheseks, et teie mõttekäigust aru saada. Kui me tõstame raha ühest ministeeriumist teise, kas meile tekib niimoodi raha juurde? Ei teki.

16:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme, teine küsimus.

16:25 Mart Helme

Aitäh! Kahju, et te ei saanud minu mõttekäigust aru. Kurdeti ju selle üle, et see on väga suur koormus meie kaitse-eelarvele. Aga ärme teeme sellest kulu kaitse-eelarvele, las kulutab selleks raha mõni teine ministeerium. Riik peab lugu pidama inimestest, kes on teda teeninud. Kui te olete 50-aastane ja sunnitud Kaitseväest või politseist ära minema kas koondamise või muude ümberkorralduste tõttu, mis te arvate, missugust tööd te siis veel leiate? Kas nende aastate panuse eest ei pea riik neid inimesi hindama? Siin ei ole küsimus minu mõttekäigus. Küsimus on riigi rahakotis, mida võib vaadata erinevate nurkade alt.

16:25 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Kõigepealt teie küsimuses sisaldunud hinnangust, et nendest inimestest peab lugu pidama. Nagu ma olen korduvalt rõhutanud: kõigist nendest inimestest ja nende tehtud tööst tuleb kahtlemata lugu pidada. Ja seda lugupidamist tuleb avaldada nii, nagu nad ise oluliseks peavad, mitte võttes tulevikuks kohustusi, mida nad tähtsaks ei pea. Me peame kohustust nende ees täitma juba täna, makstes neile väärilist palka ja tagades häid töötingimusi. Ma sain teie mõttest nüüd aru küll, sain ka eelmine kord vastates. Teie väide on, et kui kulutused tõsta Kaitseministeeriumi eelarvest Sotsiaalministeeriumi omasse, siis see ei ole riigi kulu. See on ikka riigi kulu, riigieelarvest peame selle raha ka siis leidma. Need ei ole eraldi seisvad asjad.

16:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

16:26 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Loen seletuskirjast, et eripensioni saavad inimesed võivad koos teise samba summaga saada pensioni isegi rohkem, kui on nende ametikoha palk. Samas moodustab tavalise inimese esimese ja teise samba pension kokku umbes 40% palgast. Kas siin on ette näha ka teise samba osas mingeid muudatusi? Kui mina hakkaksin teise samba pensioni välja võtma, siis ma saaksin 48–49 eurot kuus juurde. Kuidagi ei anna välja, et see oleks üks neljandik palgast – minu palk oleks siis pidanud olema umbes 200 eurot kuus. Kuidas see asi on, kas on näha mingit summade muutmist või kuidas selline arvestus on välja kukkunud?

16:27 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma soovitan lugeda seletuskirja ka mõned laused sealt eestpoolt. Kirjeldatud on olukorda, kus saadakse eripensioni ja sellele lisaks teise samba raha. Kui seda on kogutud, siis kahe samba mõjurite koostoimel on see võimalik.

16:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru, teine küsimus.

16:27 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Aga sellest ma just räägingi! Vaadake, siin on toodud välja eripension kuni 75% palgast ja kui kogusumma tuleb palgast suurem, siis tähendab see, et teise samba osa oleks vähemalt 25% palgast. Kuidas see nendel võimalik on, kui praegu tavalistel inimestel see niimoodi kuidagi välja ei kuku? Pean silmas teise samba summat, mis makstakse igas kuus välja?

16:28 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Teise samba summad, mis välja makstakse, sõltuvad sellest, kui pikk on olnud konkreetse pensionivara kogumise periood.

16:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd on aeg juhtivkomisjoni ettekandeks. Sõna saab õiguskomisjoni liige Raivo Aeg. Palun!

16:28 Raivo Aeg

Hea eesistuja! Head kolleegid! Seaduseelnõu 447 üle on kaua debateeritud ja ma arvan, et pilt on juba päris selgeks saanud. See on olnud pika vinnaga protsess, vähemalt kümmekond aastat on arutatud, kuidas eripensionidele läheneda. Lõpliku hoo sai see sisse tänavu Vabariigi Valitsuse 19. jaanuari kabinetiistungil, kus kiideti heaks ettepanek viia alates 2020. aasta 1. jaanuarist ellu politseiametnike, kaitseväelaste ja prokuröride eripensioni reform. Eelnõule ei eelnenud väljatöötamiskavatsust, kuna kabinetiistungil tehti ülesandeks seaduseelnõu kohe välja töötada.

Selle eelnõu saab tinglikult jagada kahte ossa. Üks osa on väga pika perspektiiviga ja puudutab inimesi, kes astuvad kas politsei, Kaitseväe või prokuratuuri teenistusse peale 1. jaanuari 2020. Nead eripensioni saama ei hakka. Teine seaduse pool reguleerib nende isikute eripensioni saamist, kes töötavad nimetatud ametites praegu või astuvad teenistusse enne 1. jaanuari 2020.

Seaduseelnõu koosneb viiest paragrahvist. Paragrahviga 1 muudetakse kaitseväeteenistuse seadust, §-ga 2 kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seadust, §-ga 3 politsei ja piirivalve seadust ja §-ga 4 prokuratuuriseadust. Paragrahv 5 sätestab seaduse jõustumise.

Nagu eelnevalt juba juttu oli, praegune eripensionide süsteem on küllalt nüansirikas. Seda on eri aegadel kohendatud, lähtudes ühest või teisest asjaolust. Käin kiirelt üle, millised on praegused tingimused. Kaitseväelastel tekib õigus tegevteenistuspensionile siis, kui nad on saanud 50-aastaseks ja neil on teenistusstaaži vähemalt 20 aastat. Siis on neil võimalik saada pensioni, mille suurus on 50% viimasest palgast ametis, kus nad on töötanud vähemalt 12 kuud järjest. On võimalus, et see summa tõuseb 75%-ni ametipalgast, kui nad töötavad vähemalt 30 aastat – st on omandanud nii pika teenistusstaaži.

Politseis on süsteem suhteliselt samasugune. Vahe on ainult selles, et alates 2010. aastast peab vanus olema vähemalt 55 aastat varasema 50 asemel. Aga samamoodi on 20-aastase teenistusstaaži järel võimalik siirduda eripensionile ja saada sellisel juhul 50% ametipalgast pluss ametiastme tasust, mis arvestatakse viimase viie aasta suurima palga alusel. Samamoodi võib see eripension tõusta kuni 75%-ni palgast, kui inimene jätkab tööd ja on teenistuses vähemalt 30 aastat.

Prokuröridel tekib eripensioni õigus siis, kui nad on jõudnud üldise vanaduspensionini ikka, aga neil peab olema teenistusstaaži prokurörina vähemalt 25 aastat. Kehtiv prokuratuuriseadus on kaheti tõlgendatav selles mõttes, et seal ei ole täpselt sätestatud, kas prokurör peab kuni pensioniea saabumiseni töötama prokuratuuris või võib sealt varem lahkuda. Praeguste kokkulepete alusel peab inimene pensionile minema prokuröri ametikohalt.

Mida kõnealuse eelnõuga muuta soovitakse? Ega eriti palju ei soovitagi. Põhiline on see, et politsei ja piirivalve seaduses sätestatud tingimused jäävad kehtima ka pärast seaduseelnõu saamist seaduseks. Sama käib suures osas ka kaitseväelaste kohta, ainult et kaitseväelastele kehtestatakse nõue, et tööstaaž peab olema pidev, st vahepeal sa ei saa ära käia. Ei ole nii, et kui käid ära ja mingi aja pärast tuled tagasi kaitseväeteenistusse, siis uus staaž summeeritakse varasemaga. Seda nõuet politseiametnikele muuseas ei ole, politseiametnikud võivad vahepeal ära käia. Tulnud tagasi teenistusse, saavad nad oma staaži summeerida.

Prokuratuuri jaoks muutuks siis nii palju, et praeguse kokkuleppe järgi tekib eripensioniõigus üksnes prokuratuuriteenistusest pensionile siirdumisel. Seaduseelnõu annab prokuröridele võimaluse enne pensioniea saabumist prokuratuurist lahkuda ja kui üldine vanaduspension on iga käes, siis hakkavad nad saama prokuröripensionini. Teatud mõttes on siin tegu ebavõrdse kohtlemisega. Eks neid sätteid saab siin eelnõu menetlemise käigus üle vaadata ja asjakohased ametkonnad saavad oma arvamusi avaldada.

Mis puutub konkreetsetelt õiguskomisjoni arutelu käiku, siis olulise küsimusena tõusetus, nagu siin ennagi märgiti, teenistuse piirvanus, mis praegu on kaitseväelase auastmest. See on erinev: alates 50. eluaastast ja sealt viie aasta kaupa edasi. Kõigil politseiametnikel on see vanus 55 aastat ja peadirektor saab seda asjaomase taotluse alusel pikendada. Kaitseväelaste puhul seda teha võimalik ei ole.

Nagu täna siin, peatuti ka komisjonis suhteliselt pikalt ühel teemal. Pean silmas seda, et me tekitame olukorra, kus inimene saab õiguse pensionile – see käib siis eeskätt nende kohta, kes asuvad

teenistusse peale 1. jaanuari 2020 – üldise vanaduspensioni ikka jõudmisel, aga see piirvanus on endiselt jõus. Tegelikult tähendab see seda, et me viskame inimese kümme aastat enne seda, kui ta saab pensionile siirduda, sisuliselt organisatsioonist välja. Ta on aastakümneid riigi heaks töötanud, aga me ütleme, et mine nüüd tööturule, võta ennast töötuna arvele või vaata ise, kus sa oma need kümme aastat, nii kaua kui pensioniiga kätte jõuab, elatist teenid. Siseministeeriumi esindaja kinnitas, et nad selle probleemiga tegelevad. Aga mina sain küll aru nii, et pea kõigi komisjoni liikmete soov on, et see lahendus saaks selle seaduse vastuvõtmisega sätestatud. Selline ebakõla võib ka enne mind kõnelnud ministri arvates suisa põhiseadusega vastuolus olla. Minu arust on ka õiguskantsler sellele osutanud, et selline vanuseline tsensus ilma muid asjaolusid arvestamata ei pruugi põhiseadusega kooskõlas olla. Nii et kõige mõttekam oleks nähtavasti see vanusepiir tühistada ja lubada inimestel töötada pensioniea saabumiseni, ilma et nad organisatsioonist välja heidetaks vanuse tõttu. See oleks inimväärne kohtlemine.

Mõneti üllatav oli, et seaduseelnõu kohta ei olnud meil võimalik lugeda ühtki arvamust peale reservohvitseride kogu oma. Ainukene oli reservohvitseride kogu arvamus seaduseelnõu kohta, teiste ametkondade seisukohti meile ei edastatud – ma pean silmas politseid, Kaitseväge ja prokuratuuri. Õiguskomisjoni esimees on välja saatnud palve, et ametkonnad oma seisukohad meile ikkagi esitaks. Ma arvan, et see annaks komisjonile lisatuge selle probleemiga edasi tegelemiseks.

Arutlusteemaks oli ka seesama juba kõneks olnud tööandja pension, aga üsna kiiresti tuli selgus majja, et see on natuke utoopiline, kui jutt on riigieelarve kasutamisest. See tähendaks ju tegelikult seda, et tööandjapension tuleb maksta palgafondist. See aga eeldab, et esmalt peab jõudma tööandja ja töövõtja vahel kokkuleppele, et töövõtja palk on väiksem ja osa palka siiratakse tulevikku. Aga me ju näeme, kui edukalt või tegelikult edutult need sambad meil on töötanud – ma pean silmas teist sammast, kuhu riik või muu tööandja teeb sissemakseid –, nii et nähtavasti on küllaltki raske säärast kokkulepet saavutada.

Lõpetuseks nii palju, et tegime ettepaneku võtta eelnõu tänase istungi päevakorda ja esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute tähtaeg oleks 11. oktoober 2017 kell 16. Ettekandjaks määrati mind. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

16:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru alustab Ain Lutsepp.

16:40 Ain Lutsepp

Aitäh, härra eesistuja! Austatud komisjoni ettekandja! Veel kord pensioniõigusest ja selle motivatsioonist. Seletuskirja lehekülje 24 lõpus on alapunkt 6.1.4. ja seal on kirjas: "Kuigi pensioniõigust ei loeta peamiseks motivaatoriks teenistusse asumisel, on tegemist siiski ühe olulise lisaväärtusega, mis motiveerib isikuid siduma end nende teenistustega pikemat aega. Seega võib tekkida vajadus kaaluda täiendava motivatsioonipaketi väljatöötamist, et värbamisvood ei väheneks ning motivatsioon neis teenistustes olemiseks püsiks." Millistest motivatsioonipakettidest oli komisjonis juttu, kui üldse nendest juttu oli?

16:41 Raivo Aeg

Aitäh, hea küsija! Ega seal muud juttu ei olnudki, kui et ma peatusin põgusalt sellelsamal tööandja pensionil. Üldiselt ma arvan, et ma seda valdkonda ja seda probleemi mingil määral hooman. Vähemalt ma loodan seda. Tõepoolest, uuringud on näidanud, et tööle asudes noor inimene üldiselt ei mõtle pensionile, selle tingimustele, pensionieale, mis jõuab talle kätte alles 25, 30, 35 aasta pärast. Küll hakatakse nendele garantiidele mõtlema siis, kui teatud kriteeriumide täitumiseni on jäänud 10–15 aastat. Siis on eelistuste rida hoopis teine kui 20-aastasel. Mingist hetkest hakkab eripension mängima päris olulist rolli, et inimene seoks ennast võimalikult kauaks konkreetse tööandjaga – Kaitseväge, politsei või prokuratuuriga. Kui seda siduvat motivaatorit ei ole, siis on inimestel väga kerge tegus eas nendelt ametikohtadelt lahkuda. Meil valmistatakse just nende elukutsete andmiseks ette väga hea professioniga inimesi, kes suudavad läbi lüüa ka teistes eluvaldkondades. Riigiressurss, mis nendesse valdkondadesse pannakse, on väga suur. Selline väljaõpe on väga kallis, võrreldes mingite muude elukutsete esindajate koolitamisega. Baas, mida läheb vaja politseinike ja kaitseväelaste väljaõppeks, on kallis, ja üldse ressursid, mis selleks kasutatakse, on suured. On oht, et inimesed saavad väga hea ettevalmistuse, nad on parimas läbilöögieas, teeninud kas politseis või Kaitseväes kümnekond aastat,

siis aga leiavad uue väljakutse, lahkuvad teenistusest ja riik peab järjest suurendama värbamist, et vajalikud inimressursid oleksid olemas. See ei pruugi minna, aga see võib minna isegi kallimaks kui eripensionide maksmine. Seda kõike tuleks väga hästi analüüsida. Aga üldine printsiip on ka väga paljudes teistes riikides olnud see, et sellised eripensionid kaotatakse. Samas pole need kaotatud mitte kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides. Just vanades pikkade traditsioonidega maades on need endiselt olemas.

16:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

16:44 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Me oleme siin saalis korduvalt rõhutanud, et selliste sotsiaalselt tundlike ja võib-olla ka mõneti valuliste, aga kindlasti oluliste seaduseelnõude puhul on tähtis, et oleks koostatud ka väljatöötamiskavatsus. Kas komisjon juhtis tähelepanu, et selle seaduseelnõu puhul jäi väljatöötamiskavatsus koostamata, ja kui juhtis, siis kui tõsiselt?

16:45 Raivo Aeg

Ausalt öeldes komisjonis sellele üldse tähelepanu ei pööratud. Ma lugesin selle välja seletuskirjast. Tõepoolest, kuna kabinetis tehti ülesandeks kohe seaduseelnõu välja töötada, siis väljatöötamiskavatsuse kallale ei asutud.

16:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Nüüd avan fraktsioonide esindajatele mikrofoni läbirääkimisteks, seaduseelnõu üldpõhimõtete aruteluks. Eiki Nestor, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esindaja, palun!

16:45 Eiki Nestor

Austatud aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Ma alustan kolme märkusega. Esiteks, kui teha küsitlusi erinevates gruppides, siis ma tean ühte gruppi, kus pension on kõige tähtsam: need on pensionärid. Te võite nende seas teha kümme küsitlust ja alati saate sama tulemuse, et kõige tähtsam küsimus on pension. Kui noorte inimeste käest küsida ja neil on pension kuuendal kohal, siis see on väga võimas tulemus. Ka nendele inimestele, noortele, on pension tähtis – kuues koht on väga hea saavutus. Teiseks tõusetus siin vastutustunde teema. Ma pean ütlema, et praeguse süsteemiga jätkamine oleks kohe kindlasti vastutustundetu. Ja kolmandaks ma tahan tänada kolleeg Ain Lutseppa ja kolleeg Raivo Aegi. Tänu Lutsepa heale küsimusele ja sellele, et Aeg seda teemat tunneb, läks lõpuks nii, et hakkasime ka õigest asjast rääkima. Sinnamaani rääkisime midagi muud.

Aga et mu jutt selgem oleks, alustan natuke üldisemalt. 21. sajandi töö valdavalt – unustame hetkeks selle eelnõu – on selline, et inimene peaks tööeast edukalt pensioniikka jõudmiseks kogu aeg midagi juurde õppima. Ta peab kogu aeg liikuma, ta peab kogu aeg arenema: erasektorist riigisektorisse, riigisektorist õppima, õppimast erasektorisse ja ehk jälle tagasi riigisektorisse. See, kuidas ma ütlen, vajadus või tung on valdavalt kõikidel erialadel ühine. See on see, mida töötajaja elus tegema peab, et olla edukas ja hästi teenida, omadega toime tulla.

Riigi ehk meie sõjaväe, politsei ja julgeolekuasutuste kohustus tööandjana on lähtuda sellest põhimõttest, et kui Justiitsministeeriumi jurist läheb töölt ära ja tuleb sinna tiiruga tagasi, siis eeldatakse, et ta on midagi juurde õppinud. Aga nende tööde puhul, mis on seotud julgeolekuga, on mul küsimus – ja ma palun seda komisjonis hoolega mõelda –, kas te eeldate, et see on üldse võimalik? Neil, kel seda õigust ei ole, mingit stiimulit pole. Riigi huvi on minu meelest see, et need inimesed töotaksid selles süsteemis võimalikult pikalt, sest kui nad ära lähevad, siis nad kaotavad oma professionaalsuses. Ta on täna sõjaväes või politseis ja kui ta jääb tööturule, siis ta hakkab valima. Võib-olla talle makstakse kuskil Indias laevakaitsjana rohkem. Kui nendel inimestel pole seda riigipoolset stiimulit, mille kohta Ain väga õigesti küsis, siis on suur oht, et nad ongi kõik tööturul. Ja siis on ainuke motivaator palk. Mingi motivaator peab olema.

Selles mõttes tööandja pension ei ole utoopia. Raivo ütles väga õigesti, et see lahendus on majanduslikult kulukas, sest korraga tuleb maksta välja praegused eripensionid ja veel peaks hakkama kindlustama inimesi, keda tööle võetakse. See on kindlasti suur kulu, aga ka seda kulu saab planeerida.

Teisest küljest tõusetub ka teema, millest juba juttu oli: see varem kehtima hakkav pensioniõigus. On ju võimalik ka selline süsteem. Ma ei tea, Raivo Aeg kasutas nii erksat väljendit, et inimene heidetakse organisatsioonist välja. Samas, kui teiselt poolt vaadata, siis sageli inimestel ehk ongi soov sellelt töölt varem ära minna. Võib näiteks kindlustada selle varasema pensioniõiguse tööandjapensioniga ära. Ja siis, kui inimene jõuab üldise vanaduspensioni ikka, hakkab ta saama vanaduspensioni nagu kõik teised. Aga see varasem õigus teatud töödel on oluline. Väidetakse ju, et kõik ei jõua kõike teha, täita oma tööülesandeid kõrge vanuseni. Vanaduspensioni iga jääb ju tõusma. See oleks näiteks üks variant. Ma palun ühe minuti lisaaega!

16:50 Aseesimees Enn Eesmaa

Üks minut juurde, palun!

16:50 Eiki Nestor

Nii et minu soovitus on, et vaadake õiguskomisjonis selle probleemi peale riigi kui tööandja pilguga. Pean silmas just stiimuli küsimust. Mina usun millegipärast, et kui me stimuleerime politseinikke ja kaitseväelasi riigisüsteemis pikalt töötama, siis see on stiimul. Noorele mehele mitte, aga Raivo kindlasti tunneb seda asja ja tema ütles väga ilusasti, et kui 15–20 aastat jääb veel teenida, siis inimene hakkab selle peale mõtlema. Täpselt samamoodi on ka lukksepa ja bussijuhiga, sama loogika järgi käib see ikka: vanuse järgi. Aga meie kui tööandja kohustus võiks olla mõelda, kuidas neid stiimuleid siiski leida. Kuna seaduse jõustumine on kavandatud aastaks 2020, siis on lõppkokkuvõttes kaks ja pool aastat aega arvutusi teha, mis see maksma läheb. Praegu ma kuulen jõustruktuuride ülemusi kurtmas, et inimesed muutuvad enne seda iga liiga laisaks ja ei julge enam midagi teha. Ma ei tea, käsusüsteemis on ju lihtne: ei tee midagi, lastakse lahti. Kas nad siis ei suuda oma vanu semusid inimlikul moel lahti lasta? Sellest ma saan ühest küljest aru, aga kui inimene midagi ei tee, siis tuleb lahti lasta.

16:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 447 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 447 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 11. oktoobri kell 16.

8. 16:52 Kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu (491 SE) esimene lugemine

16:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Kaheksas päevakorrapunkt Vabariigi Valitsuse algatatud kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu 491 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli maaeluminister Tarmo Tamme!

16:52 Maaeluminister Tarmo Tamm

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teie ees olevate kalapüügiseaduse muudatustega soovime ühelt poolt muuta seaduse teksti selgemaks ja üheselt mõistetavaks, teiselt poolt soovime täpsustada selle seaduse vaidlusi tekitanud sätteid. Praegu kehtiva kalalaevade registris vaba püügivõimsuse asendamise regulatsiooni tõttu on ettevõtetevahelises vaidluses kohtusse kaevatud ka Maaeluministeerium. Siinkohal ei hakka ma läbi käima kõiki seaduse sõnastuse täpsustusi ning peatun ainult olulisematel muudatustel.

Eelnõuga pannakse õiguslik alus kutselise kalapüügi registrile ja selle loomisele riikliku registrina ning sätestatakse alused selle registri pidamiseks. Kutselise kalandusega seonduvaid andmeid kogutakse ja säilitatakse praegu asjakohases Maaeluministeeriumi andmekogus, mis on vajalik kutselise kalapüügi üle arvestuse pidamiseks ja järelevalve teostamiseks nii kutseliste kalapüüdjate kui ka kalalaevade üle. Registri loomine võimaldab andmekogu registreerida ettenähtud korras riigi infosüsteemi haldussüsteemis ja liidestada see andmevahetuseks teiste riiklike registritega. See peaks veelgi kindlustama seda, et väikesaarte püsielanikele eraldatud kalapüügiõigust kasutavad vastava väikesaare püsielanikud ning et seda ei võõrandata isikutele, kes ei ole väikesaare püsielanikud.

Eelnõu näeb ette ka kutselise kalapüügi korraldamisel püügilubade andmise, kalapüügiga seonduvate andmete kogumise ja kalalaevade registriga seonduvate tehniliste tööde üleviimise

Maaeluministeeriumist Veterinaar- ja Toiduametisse käesoleva aasta 1. detsembrist. 1. detsember on oluline seetõttu, et järgmise aasta kutselise kalapüügi lubade andmisega seonduvaid toiminguid saaks teha juba Veterinaar- ja Toiduamet. Suur tänu!

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, palun küsimus!

16:55 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Siin on palju küsimusi, aga esimene: kas selle seadusega on plaan anda n-ö paremad positsioonid harrastuspüüdjatele, karpides kutseliste kalurite õigusi?

16:55 Maaeluminister Tarmo Tamm

Ei, selle seadusega seda plaani ei ole. Põhiline seaduse eesmärk on viia register üle Maaeluministeeriumist Veterinaar- ja Toiduametisse ning moodustada selline ühtne register. Selle seadusega teie nimetatud korda ei muudeta.

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

16:55 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma uurisin seda kooskõlastustabelit. Eesti Kaugpüüdjate Liidult on tulnud tõsine etteheide, mis on seotud kahtlusega, et kogu see registreerimise üleminek Veterinaar- ja Toiduametile võib kogu seda meie kalaturu värki veelgi rohkem killustada. Siin on nagunii seda killustatust: Keskkonnaministeerium, Maaeluministeerium, nüüd Maaeluministeerium toob mängu veel Veterinaar- ja Toiduameti. Kuidas te neile sisuliselt vastaksite? See vastus siin eriti sisuline ei ole.

16:56 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! See puudutab minu teada kolme ettevõtjat. Luuakse kutselise kalapüügi register riikliku andmekoguna ning sätestatakse õiguslikud alused kutselise kalapüügi registri pidamiseks. Register on vajalik arvestuse pidamiseks ja järelevalve teostamiseks kutselise kalapüügi ja kalalaevade üle. Neid andmeid kogutakse ja säilitatakse praegu Maaeluministeeriumi kutselise kalapüügiga seotud arvestuse andmekogus, mis ei ole loodud riikliku andmekoguna. Kutselise kalapüügi registri koosseisu hakkab kuuluma kaks alamregistrit: kalalaevade register ja kutselise kalapüügi arvestuse register. Kutselise kalapüügi registri vastutavaks töötlejaks määratakse Maaeluministeerium ning volitatud töötlejaks Veterinaar- ja Toiduamet. Nii et nende jaoks ei muutu midagi keerulisemaks. Vastupidi, see register liidetakse teiste registritega ja nende jaoks midagi kindlasti keerulisemaks ei muutu.

16:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, teine küsimus.

16:57 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Võib-olla ma saan valesti aru, aga kas on nii, et kutseliste kalurite register tuleb Veterinaar- ja Toiduameti juurde, aga harrastuspüüdjate oma Keskkonnaministeeriumisse? On see nii ja kui on, siis miks need ei ole ühes kohas?

16:58 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! See küsimus tuleneb paljuski sellest, et meil on kalandus jaotatud kahe ministeeriumi vahel. Neid riike on Euroopa Liidus vähe, kus selliselt toimetatakse. Kui me vaatame naaberriike, Lätit ja Soomet, siis põllumajandus ja kalandus on ühe ministeeriumi all. Sellest tulenevalt on meil ka omad erisused. Kalandus jaguneb kahe ministeeriumi vahel: keskkonna- ja maaeluministeeriumi vahel. Paraku see nii on. Mina isiklikult arvan, et see kõik võiks olla ühe ministeeriumi all. Poliitikuna ma ütlen, et ühe ministeeriumi all võiks olla kõik: maa, mets ja vesi.

16:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Metsoja.

16:58 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Lugesdes seletuskirja, saab selgeks, et kalandus on väga detailirohke. Kui sisuga tegeleda, siis mulle meenusid õiguskantsleri sõnad, millega selgelt osutati vajadusele seadusi muuta, kui nende sisu ei ole ajaga kooskõlas. Minu küsimus tuleb kalalaevade riikliku registri kohta. Äkki te natuke selgitate, mis see sisuline vajadus on? Sest kalalaevade register kui selline, ma saan aru, säilib, aga lihtsalt see sõna "riiklik" kaob. Kas on nii?

16:59 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Muidugi, ühele asjale peab veel tähelepanu juhtima: püügiluba hakatakse andma elektroonilises vormis. See on üks põhjus. Ja miks ta on riiklik register, miks ta ei võiks olla ministeeriumi register? Ma eelnevalt lugesin ette, et täpsustatakse kalalaevade registris vabade püügivõimsuste kasutamise ja laevaregistrisse lisamise sätteid. Tegelikult on eesmärk ka see, et need registrid oleks ühes kohas ja omavahel liidestatud. See register ei peaks kuuluma ministeeriumi juurde, see peaks siiski olema riigi register. Ministeeriumi register muidugi on ka sisuliselt riigi register, aga seda on pakutud lahenduse korral parem liidestada.

17:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Praegu teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb Andres Metsoja keskkonnakomisjoni liikmena.

17:00 Andres Metsoja

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Kõigepealt tänan Riigikogu juhatust, et meie päevakord on loogiline. Enne räägime konkreetset sellest eelnõust ehk kalapüügiseaduse muutmisest ja alles siis räägime kalandusturu korraldamisest. Sisuliselt väga mõistlik järjekord.

Tõepoolest, me lõpetasime keskkonnakomisjonis kevadel kalapüügiseaduse arutelu ja jätkame seda ka nüüd sügisel. Arutasime seda eelnõu esmaspäeval, 9. septembril. Istungist võtsid osa Valeri Korb, Igor Kravtšenko, Andres Metsoja, Meelis Mälberg, Kalle Palling, Terje Trei ning nõunikena Elle Kaur ja Vivi Older. Kutsutud olid veel Maaeluministeeriumi kalamajandusosakonna juhataja Ain Soome, õigusosakonna nõunik Geir Veski ja kalavarude osakonna juhataja Kaire Märtin.

Põhimõtteliselt me komisjonis tõstatasime küsimused, mida seaduseelnõu 491 muudab ja millele osutab. Ain Soome vastas, et eelkõige parandatakse muudatustega tehniliste osade sõnastust, kuid kõige olulisem muudatus puudutab kalalaevade riiklikku registrit reguleerivaid sätteid. Eesmärk on muuta tõhusamaks ja jälgitavamaks kalalaevade registri vaba püügivõimsuse kasutamine ning registritoimingud.

Me küsisime ka kaasamise ja huvigruppide tagasiside kohta. Meile kinnitati ühiselt, et huvigruppidega on kohtunud, ja seda võib näha ka eelnõu seletuskirjast, kust tuleb välja, et juba 2016. aastal on osapooltega mitmel korral kohtunud. On ka olnud selle seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus ja nii on kogu teemaga järjepidevalt tegeldud. Küll on tõsi, et kõikides küsimustes ühele meelele ei jõutud: Eesti Kaugpüüdjate Liiduga kokkulepet või kompromissi ei saavutatud. Nende ettepanek oli tagada vaba püügivõimsuse paindlik jagamine segmentide vahel, kuid seda ei toetanud muu hulgas ka Läänemere ranna- ja traalpüüdjad. Keskkonnakomisjon leidis ühiselt, et oleks mõistlik veel kord kokku saada ja komisjoni poolt Riigikogus täiendavad läbirääkimised korraldada.

Ühe muudatusena toodi välja, et kutselise kalapüügi loa andmise elektrooniline toiming muutub ajakohasemaks ning Maaeluministeerium annab kogu selle valdkonna tehnilise töö üle Veterinaar- ja Toiduametile. Samuti pannakse alus kutselise kalapüügi registrile, mis sisaldab ka kalalaevade alamregistrit. Sellest, ma saan aru, ka see muudatus, et seda ei nimetata enam riiklikuks registriks, vaid alamregistriks, mis toimib ühtses süsteemis.

Kaire Märtin Keskkonnaministeeriumist lisas, et kalapüügiseaduse muutmisega püütakse parandada sätete üheselt mõistetavust ning teha olulisi sisulisi muudatusi kalapüügi administreerimises. Eelnõuga pannakse alus Keskkonnaministeeriumi haldusalasse jääva teadus- ja harrastuspüügi andmekogu asutamisele, mis on praegu keskkonnaregistri alaminfosüsteem. See annab ametnikele võimaluse kogu tervikut paremini hallata, saada informatsiooni ja teadlastel seda ka analüüsida.

Geir Veski märkis, et kutselise kalapüügi registriga liidetakse püügilubade taotlemine. Seega kaob kohustus püügiluba kaasas kanda – seda saab Keskkonnainspeksioon registrist kontrollida kohapeal. Seni on püügiluba pidanud kaluril füüsiliselt kaasas olema. Komisjonis tekkis Terje Trei eestvedamisel diskussioon, et mis saab siis, kui ei ole internetiühendust, aga meile kinnitati, et inspeksiooni praktika kohaselt tegelikult selliseid olukordi tekkida ei saa.

Samuti tunti komisjonis huvi, kas Veterinaar- ja Toiduametil on olemas ressurss kogu selle veebikeskkonna, IT-keskkonna loomiseks. Ain Soome selgitas, et kutselise kalapüügi registrit arendab Maaeluministeerium, kasutades Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kontrolli- ja järelevalvemeetme raha. Siiani on arendustöödeks kulunud ligi üks miljon eurot ning aastani 2023 on eraldatud üle viie miljoni euro.

Lühidalt keskendusime ajaloolise püügiõiguse temaatikale. Meile anti vastus, et sellel poolaastal parlamendis saalis sellega tegelema ei pea, kuigi ajalooline püügiõigus kui selline vajab kindlasti täpsustamist ja arutamist.

Komisjonis otsustati ühiselt määrata eelnõu ettekandjaks mind, teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks ehk 20. septembriks ja esimene lugemine lõpetada. Ühtlasi otsustati teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 22. september kell 10. Aitäh!

17:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse esitab teile Krista Aru. Palun!

17:08 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Komisjon kindlasti sõnastas oma liikmete jaoks, milline on selle seaduseelnõu tähtsus, mõju ja vajadus? Ma palun just komisjoni formuleeringut neile kolmele asjale: tähtsus, mõju ja vajadus.

17:08 Andres Metsoja

Aitäh küsimuse eest! Kui aus olla, siis komisjon selliselt teemat ei käsitlenud. Aga kui vaadata seletuskirja ja sellekohast seadusloomet tervikuna, siis tähtsus kindlasti seisneb selles, et meie e-riigi ülesehitamise käigus on vaja teatud registrid ühildada ja asjaomaseid süsteeme ehitada. Selleks peab olema seaduslik alus. See ei saa käia kellegi suva järgi ja seadusandja peab siin oma seisukoha ütlema. Kahtlemata on kalandusvaldkonnas tervikuna väga tähtis roll Euroopa Liidul. See on üks detailirohkemaid valdkondi Euroopas üldse. Minu isiklik seisukoht on, et siin ongi natuke ülereguleeritust. Riigikogu liikmena seda tervikteksti lugenuna ma ütleks isegi, et igal kutselisel kaluril peaks olema oma personaalne jurist. Ja siit ka see väljakutse, et kui me suudame teha andmebaasid tervikuna hallatavaks, siis me peaksime jõudma ka üksikisiku tasemele või juriidilise isiku tasemele, nii et nende elu selles valdkonnas toimetamisel läheb lihtsamaks ning bürokraatlikud takistused ja dubleerivad tegevused vähenevad.

17:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

17:10 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Aitäh eri probleemidele osutamise eest! Riigireformi probleemkomisjon käsitles hiljuti e-riigi problemaatikat. Põhiprobleem ongi see, et ametites ja ministeeriumides on palju erinevaid süsteeme ja kellelgi ei ole infot, mis on inimese jaoks olulised kanalid, mida ta peaks kasutama. Kas teil komisjonis tekkis ka analoogne arutelu? Näiteks kas kalandusvaldkonnas tegutsev ettevõtja saab kõik protseduurid ühes kohas teha? Kas ta saab olla kindel, et ta ei pea paralleelselt eri ametitele mingeid tõendeid esitama?

17:11 Andres Metsoja

Aitäh! Konkreetne seaduseelnõu, kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu ei püüa lahendada kõiki selle valdkonna probleeme alates kala tõstmisest paati kuni selle jõudmiseni töötlemishoone ukse taha. On terve rida reglemente, mida tuleb täita: kuidas kalur peab kala paadis kaaluma ja kuidas ta peab tagama, et erinevus hiljem kaalutuga ei oleks väga suur, jne. Selles valdkonnas on hästi palju detaile ja

kahtlemata me püüame selle poole, et digitaalne andmebaas teeks elu lihtsamaks. Selles töös on oma võlud, aga ka valud. Kahjuks on terve rida näiteid, et üleminekud tekitavad probleeme. Loodame, et need on sünnitusvalud, mis lähevad üle, ja saabub suur õnn.

17:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

17:12 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite oma sõnavõtu, et oli diskussioon ka ajaloolise püügiõiguse üle. Ütlesite, et lähema poole aasta jooksul pole seda teemat siin parlamendis tarvis lahata, aga probleem vajab lahendamist. Mind huvitab, mis kontekstis see diskussioon tekkis ja mis selle käigus esile kerkis? Mis probleemid need on, mida peaks lahendama?

17:12 Andres Metsoja

Aitäh! Me ei laskunud selles küsimuses detailidesse. Ajaloolise püügiõiguse teema tõstatasin komisjoni istungil mina. See oli meil põhimõtteliselt istungjärgu avaistung, mille alguses me menetlesime seda eelnõu, aga minu poole on pöördunud mitmed kalurid eelkõige seepärast, et kõlavad kuuldused, et selle teemaga hakatakse tegelema. Nad on tundud huvi, kas riigil on tõesti plaan midagi olulist muuta. Sellest oligi minu küsimus ajendatud. See ülevaade, mis minul riigi plaanidest oli, ei sisaldanud ajaloolise püügiõiguse teemat. Soovisin lihtsalt selgust saada, et vastata küsimustele, mis minule selle kohta on esitatud.

17:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

17:13 Külliki Kübarsepp

Aitäh, aseesimees! Hea ettekandja! Maaeluminister märkis eelnõu esitledes, et mõistlik oleks Keskkonnaministeerium ja Maaeluministeerium ühe katuse alla viia. Kas keskkonnakomisjon on seda teemat arutanud ja kui on, siis millistele järeldustele olete jõudnud? Minu arvates võiks siin just seadusandja anda väga selge impulsi ja öelda, mismoodi on täitevvõimul võimalik kogu seadusandlust paremini rakendada.

17:14 Andres Metsoja

Aitäh! Seletuskirjas on väga selgelt kirjas, et Maaeluministeerium viib jätkuvalt ellu poliitikat, mis puudutab kalandusvaldkonda. Samas osutatakse, et meie e-riiki arendades peab selle liidestamise abil sektoriga seotud inimeste teenindamine paranema. See kasutegur ei tohiks sõltuda sellest, kus nimelt teatud poliitikaid välja töötatakse. Pigem on vaja, et ühilduvus on tagatud. Tõepoolest, me kõik teame, et harrastuskalapüük on praegu Keskkonnaministeeriumi hallata, kutseline kalapüük on Maaeluministeeriumi valdkond. Suheldes sektoris hõivatud inimestega on olnud näha, et nad on vahel üsna meelega ja ütlevad, et see kõik võiks olla kuskil koos. Praegu üks majandab ressursi, teine kaitseb ressursi. Samas ma ei ole kindel, et selle valdkonna füüsiliselt ühte kohta kokkutoomine annaks oodatud tulemust. Ma arvan, et praegu on mõistlik edasi liikuda nõnda, et me kõigepealt muudame toimingud, mis otseselt inimesi puudutavad, lihtsamaks ning teatud mõttes ka läbipaistvamaks ja sanktsioneeritavamaks. Siis on kõigil kergem selles maailmas orienteeruda, sh poliitikutel edasisi otsuseid langetada.

17:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

17:15 Henn Põlluaas

Aitäh! See on tore, kui te deklareerite, et eelnõu eesmärk on lihtsustada seadussätteid selles valdkonnas. Paraku ma sain ühelt kalandusega tegelevalt inimeselt mureliku kirja. Ta tõi näiteks seaduse § 35 ehk kalalaevade riikliku registri ümberkorraldamise. Selle tagajärjel tegelikult läheb kõik oluliselt keerulisemaks, segasemaks ja tekib olukord, mida võib väga mitmeti mõista. See tekitab

igasuguseid vaidlusi ja vaidlustusi. Ma ei ole ise nii suur spetsialist, et ma saaks nendest muudatustest väga täpselt aru, aga mulle tundub, et tegelikult on siin Peltsebuli põrgulisega välja aetud. Tegelikult tulemus on vastupidine, asi on läinud veelgi segasemaks.

17:16 Andres Metsoja

Hea Henn! Eks me poliitikutena peame ametnikke usaldama, aga teisest küljest peame ära kuulama valdkonnainimeste ettepanekud ja mured ning seda me kavatseme ka teha. Täna on tegemist esimese lugemisega. Me saame kindlasti kokku ja kuulame ka nende seisukohad üheskoos ära. Esialgne eelnõu on ministeeriumi ametnike poolt sellisena koostatud.

17:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem teile küsimusi ei ole. Austatud ettekandja, aitäh! Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 491 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrان eelnõu 491 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. septembri kell 10. Asjaga on kiire, sest 22. september on juba ülehomme.

9. 17:18 Kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (465 SE) esimene lugemine

17:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465 esimene lugemine. Palun ettekandjaks maaeluminister Tarmo Tamme!

17:18 Maaeluminister Tarmo Tamm

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lubage mul lühidalt tutvustada kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 465. Kalandusturu korraldamise seaduse muutmiseks on kaks peamist põhjust: parem korraldus kalamajandusliku vähese tähtsusega abi ja kalamajandusliku riigiabi andmisel, sh kalamajandusliku riigiabi andmist reguleerivate Euroopa Liidu õigusaktide viidete ajakohastamine ning kalamajandusliku riigiabi läbipaistvuse suurendamine. Tehakse kolm peamist muudatust, millest esimesena tutvustaksin riigiabi ja vähese tähtsusega abiga seonduvat. 2015. aastal tehti tsentraliseerimise eesmärgil Rahandusministeeriumi hallatava riigiabi ja vähese tähtsusega abi registris vajalikud arendused, et ka kalamajanduse vähese tähtsusega abi üle arvestuse pidamine toimuks selles registris. Samal aastal liikusid ka põllumajandusliku vähese tähtsusega abi andmed samasse registrisse. Varem pidas nende üle arvestust PRIA. Täpsustatakse kalalaevade registris vabade püügivõimsuste kasutamise ja laevade registrisse lisamise sätteid, et takistada fiktiivsete tehingute abil kehtiva seaduse põhimõtetest kõrvalekaldumist. Kalalaevade registrist kustutatud laeva asendamise õigus kehtib kuni 36 kuud pärast registrist kustutamist. Kuna Euroopa Liidu ühise kalanduspoliitika määrusega on liikmesriikide merekalalaevastikule seatud maksimaalne lubatud püügivõimsuse lagi, mida ületada ei tohi, siis on piiratud püügivõimsuse kasutamiseks vaja luua üheselt mõistetav vabaneva püügivõimsuse kasutamise regulatsioon, et isikud, kes on laevaregistrist kustutatud, et ei saaks registris vabanevat püügivõimsust määramatu aja kinni hoida. Seadusmuudatuse kohaselt hakatakse ka kutselise kalapüügi lube andma elektrooniliselt. Lubade andmisel elektrooniliselt pole enam vaja püügil kaasas kanda paberile prinditud kalapüügiluba. Erand kehtestatakse üksnes juhuks, kui Euroopa Liit, kalapüüki reguleeriv välisriik või piirkondliku rahvusvahelise kalandusorganisatsiooni reeglistik seda nõuab. Sellisel juhul peab kala püüdval isikul olema kaasas kalapüügiloa paberil olev ärakiri. Seadusesse lisatakse säte, mille kohaselt kutselise kalapüügi luba püüasustusega väikesaarte püügivõimaluste kasutamiseks antakse ainult sama väikesaare püüselanikust füüsilisest isikust ettevõtjale või äriühingule, kelle asukoht on samal väikesaarel ning kelle kõik osanikud, aktsionärid või liikmed on sama väikesaare püüselanikud. Tsentraliseerimisega seoses on otstarbekas teha seaduses täiendusi, mis on vajalikud kalamajandusliku abi andmise paremaks korraldamiseks. Vähese tähtsusega abi andjale sätestatakse kohustus kanda andmed eelnimetatud registrisse. Samuti vähendatakse esitatavate andmete hulka ning sätestatakse kalamajandusliku vähese tähtsusega abi piirmäärade jälgimine registri kaudu.

Teine põhimuudatus on Euroopa Liidu õigusaktide viidete ajakohastamine. Nimelt on kehtivuse kaotanud nõukogu määrus nr 659/1999, mis reguleerib Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamist. Nimetatud määrus on asendatud nõukogu määrusega nr 2015/1589. Sellest tulenevalt tuleb kustutada kõik viited kehtetule määrusele ja asendada need õigetega.

Kolmas peamine muudatus sätestab kalamajandusliku riigiabi läbipaistvuse nõude. Seadus viiakse kooskõlla 2017. aasta 1. jaanuaril kehtima hakanud Euroopa Liidu õigusest tuleneva riigiabi läbipaistvuse nõudega. Nõue näeb ette riigiabi saajate andmete avalikustamise, kui ühele riigiabi saajale antud summa ületab Euroopa Liidu õiguses sätestatud piirmäära, mis kalapüügi- ja vesiviljelussektori puhul on 30 000 eurot. Põllumajandussektori puhul on piirmäär 60 000 eurot. Samasugune riigiabi avalikustamise kohustus rakendus neile pool aastat varem.

Kõik eelnimetatud summad avalikustatakse Euroopa Komisjoni loodud ja hallataval veebilehel.

Kalamajandusliku riigiabi läbipaistvuse nõue hõlmab Eestis praegu vaid riigiabiloaga antud kalamajanduslikku riigiabi ja kalamajandusliku grupi erandiga antud riigiabi. Läbipaistvusnõue ei kohaldu Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi meetmete raames antavatele toetustele. Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi meetmete abisummade avalikustamine toimub teiste Euroopa Liidu õigusest tulenevate reeglite kohaselt. Aastatel 2013–2016 on ette tulnud kaks juhtu, mil kalamajandusliku grupi erandite toetuseks on üksikabi saajale antud toetust üle 30 000 euro.

Kalamajanduslikku riigiabi, mis oleks ületanud 30 000 euro piiri, ei ole eelnimetatud aastatel taotletud. Kõik need seadusmuudatused ei too rakendumisel kaasa riigieelarvelisi lisakulusid, samuti ei kaasne uusi tulusid. Tänan tähelepanu eest!

17:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ministrile esitab Peeter Ernits.

17:25 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma näen, et siin on kirja pandud ka kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse mõju ulatus. Ja siin on must valgel öeldud, et tegelikult puudutab see väga väheseid kasusaajaid. Minu küsimus on: kes on need väga vähesed kasusaajad, kelle pärast selline seaduseelnõu on koostatud ja me peame siin seda arutama? Kas oskate nimetada neid väga väheseid, kelle tõttu me seda arutame?

17:25 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Nimetada ma neid ei saa, sest neid ongi vähe. Niisuguseid riigiabi saajaid, kelle summa ületab 30 000 euro piiri, ei olegi. Aastail 2013–2016 on ette tulnud ainult kaks juhtu ja praegu neid ei ole. Lihtsalt ei ole neid piirmäära ületajaid – 30 000 eurot on see piir, alates millest peaks avalikustama.

17:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Metsoja.

17:26 Andres Metsoja

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kas ma saan õigesti aru, et me püüame selle seadusega väga selgelt reguleerida juriidilistele isikutele kalapüügiõiguse andmise viisi? Konkreetselt on see õigus ette nähtud aktsionäridele, kes peaks olema konkreetsele väikesaarele sisse kirjutatud. Minu küsimus on, kas me nõnda ei lähe ikkagi ohtliku ülereguleerimise teed. Ühel hetkel võib aktsiaid võõrandada, samuti võib neid pärida ja sellega kaasneb ka kalapüügiõigus. Kas me sellise regulatsiooniga ikkagi tagame, et püügiõigus jääb kindlasti väikesaare elanikele, või avame äkki uue Pandora laeka, kust pääseb välja terve rida probleeme, mille lahendusi me ei oska seadusandjana täna ette näha?

17:27 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Minu arvates me just kindlustame, et väikesaarte elanike püügiõigus säilib, see ei lähe väljapoole seda ringi. Seadus sätestab ka väga täpselt, kes on väikesaare elanik. Ma ei leia, et see kuidagi laiendaks seda ringi. Kui sa ka müüd oma aktsiad maha ja tahad seda püügiõigust säilitada, siis sa pead selle müüma väikesaare elanikule.

17:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Kokk.

17:27 Aivar Kokk

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Võib-olla sa täpsustaksid vähest riigiabi: mis see konkreetselt on? Praegu on jutt väikesaartest, aga kas see õigus on ka siseveekogude kaluritel? On see ka nn kalandus-Leaderi teema, mille puhul summad on kindlasti suuremad kui see 30 000 eurot? Kui laia valdkonda see võib tulevikus hõlmata? Täna me rääkisime ühest-kahest sellisest juhtumist, kus mängus on olnud 30 000 eurot või rohkem, aga 30 000 eurot ei ole eriti suur raha.

17:28 Maaeluminister Tarmo Tamm

See ring ei ole väga suur. Ma juba ütlesin, et neid riigiabi kasutajaid, kes on taotlenud üle 30 000 euro, ei ole palju. Ma ütlesin ka seda, et kalandusega tegelejaid see ei hõlma. Nendele jagatakse põhiraha kalandusfondist, nemad selle riigiabi reeglite alla ei kuulu. See regulatsioon ei puuduta kuidagi seda põhiraha, mida välja jagatakse. Need ei ole omavahel seotud.

17:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Metsoja, teine küsimus!

17:29 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Tulen siiski veel kord selle teema juurde tagasi. On väga õige, et sellega tegeletakse ja otsitakse lahendusi, aga ma mäletan väga selgelt nn kastmõrra juhtumi lahendamise loogikat. Määrati kvoot, aga ikkagi tekkis olukord, et kastmõrraga püügi õigus võõrandati kellelegi teisele ja väikesaarel elavad kohalikud ei saanud sel viisil kala püüda. Minu küsimus on: kas seadusandja on selles eelnõus ette näinud lahendi, et kui ühel hetkel juriidilisest isikust omanik lahkub siit ilmast ning keegi pärib tema aktsiad või osakud, siis mis saab püügiõigusest? Aktsionäride-osanike ring võib alati suurem olla. Kas sellega ei saa kellegi huvid kahjustatud?

17:29 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! See on hea küsimus ja tasuks täpsustada, mis juhtub siis, kui pärijad ei ela sellel saarel. Aga eesmärk on kaitsta väikesaarte elanikke. Nende püügiõigus peab säilima. Omalt poolt võin öelda, et me otsime praegu võimalusi, kuidas rannapiirkondade ja saarte elanikud saaksid täiendavalt veel kuidagi kala püüda. See teema on küll aktuaalne, aga mitte tänase päeva teema. Üldine eesmärk on kindlasti, et püügiõigus jääks väikesaarte elanikele. Samas on kohaliku elaniku mõiste omaette küsimus. Ma tean, et see tuleneb püüasustusega väikesaarte seadusest ja võib-olla haakub veel mõne teise seadusega. Täna on meil tegemist esimese lugemisega ja ma loodan, et te komisjonis kindlasti seda problemaatikat veel arutate. Aga eesmärk on ikkagi kaitsta kohalikke, mitte asjaomast ringi laiendada, nii et tuleb keegi kuskilt väljastpoolt väikesaart seda õigust kasutama. See küll eesmärk ei ole, me ei taha seda ringi kuidagi laiendada selle seaduseelnõuga.

17:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Kokk.

17:31 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea minister, kas väikesaarte hulka kuulub ka Piirissaar? Ja kas see eelnõu puudutab kuidagi Peipsi kaldal elavaid inimesi?

17:31 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Piirissaar nende hulka ei kuulu ja Salusaar ka ei kuulu. Nende hulka kuulub neli saart: üks on Manija, üks on Kihnu, üks on Ruhnu ja üks on Vormsi. Ütlesin vist õigesti. Need kuuluvad, aga teised saared mitte. Aga, lugupeetud küsija, ma arvan, et peaksime seda küsimust komisjonis koos arutama. Vahest võiks loetelu laiendada, et ka Piirissaare elanikel tekiks võimalus kala püüda seal, kus nad elavad. Mulle toodi konkreetne näide, et tänavusel Peipsimaa maitsete aastal on seal kala väga raske kätte saada, sest kalapüük on koondunud teatud firmade kätte. Sealt ka ajaloolise püügiõiguse

problemaatika. Me üritame sealsete püüdjate ringi laiendada, meie ametnikud tegelevad sellega praegu. Ajalooline püügiõigus on tõesti üks huvitav õigus, aga see ei ole selle seaduseelnõu teema.

17:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

17:32 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Te mainisite, et avalikustatava riigiabi piir on 30 000 eurot ja et see on puudutanud kaht ettevõtet. Siit tekib ka selline küsimus, et see piir peaks ehk madalam olema. Kui silmas pidada avalikustamist, siis mis ikkagi on üldine eesmärk?

17:32 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Ma saan aru, et see on Euroopa Liidu õiguses sätestatud piirmäär. Sellest see tuleneb, ega see millestki muust ei tulene. Just seepärast see seaduseelnõu ongi täna teie ees.

17:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Kuna rohkem küsimusi ettekandjale ei ole, siis aitäh ministrile! Juhtivkomisjoni ettekande teeb Aivar Kokk, maaelukomisjoni esimees.

17:33 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head Riigikogu liikmed! Maaelukomisjon arutas seda eelnõu kahel istungil. Esimest korda oli see kõne all 30. mail 2017. aastal. Kohale oli kutsutud ka Maaeluministeeriumi kalandusosakonna juhataja Ain Soome, kes andis ülevaate Vabariigi Valitsuse algatatud kalandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõust. Ta märkis, et eelnõuga täpsustatakse kalamajandusliku riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmise korraldamise ja andmete avalikustamise reegleid. Eelnõuga sätestatakse kohustus esitada andmed kalamajandusliku vähese tähtsusega abi andmise kohta konkurentsiseaduse alusel peetavasse riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse. Seda peab tegema abiandja. Euroopa Liidu määrusest tulenevalt on kohustus avalikustada riigiabi, mis ületab 30 000 eurot ühe isiku kohta kolme aasta pikkusel perioodil, Euroopa Komisjoni loodud veebilehel. Samuti ajakohastatakse viited Euroopa Liidu õigusaktidele.

Sellel komisjoni istungil langetati järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu arutusele täiskogu 13. septembri istungil, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata ettekandjaks maaelukomisjoni esimees Helir-Valdor Seeder, samuti teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele kümme tööpäeva. Kuna komisjoni liikmeskond muutus, langetas komisjon 15. juunil uued otsused. Kuna maaeluministril ei olnud võimalik osaleda täiskogu istungil 13. septembril, oli vaja muuta komisjoni 30. mai otsust, mis puudutas eelnõu 465 täiskogus arutamise kuupäeva. Samal istungil määrati eelnõu 465 ettekandjaks Helir-Valdor Seederi asemel uus komisjoni esimees Aivar Kokk ja otsustati ka, et seoses eelnõu esimese lugemisega tänaasel päeval on 27. septembri asemel parandusettepanekute tähtaeg 4. oktoober 2017. Ma pean kohe tunnistama, et kuna ma ei olnud komisjoni liige siis, kui ministeerium seda eelnõu tutvustas, siis ma võib-olla ei oska vastata kõikidele küsimustele selle kohta, mida komisjonis arutati. Aitäh!

17:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

17:36 Peeter Ernits

Hea juhataja ja ettekandja! Ma loen siit paberi pealt, et Euroopa Komisjon võttis selle määruse vastu ja see pidi hakkama kehtima juba 1. jaanuaril 2015. Hiljemalt kahe aasta pärast pidi see olema rakendatud. Viimane lause on, et seadus peab olema vastu võetud hiljemalt 2017. aasta 30. juuniks. Nüüd on varsti käes 30. september. Miks pole nende kahe aasta jooksul – ma ei tea, kuidas seda viisakalt öelda – isegi mitte seda teksti ära muudetud? Praegu tullakse välja eelnõuga, kus on öeldud, et seadus peab olema vastu võetud hiljemalt 30. juunil 2017.

17:37 Aivar Kokk

Aitäh, Peeter, hea küsimuse eest! Ühelt poolt ma saan sulle öelda, et eelnõu anti komisjonile üle enne tolle tähtaja lõppu ja siis oli see tähtaeg võib-olla reaalne. Miks seadust kevadel vastu ei võetud, seda ei oska ma kommenteerida. Vahest see jõudis siiski liiga hilja komisjoni ja kuna komisjonis kevadel, enne suvehooaega esimees ehk ettekandja vahetus, siis nii ongi ta esimesel võimalusel siin saalis täna. Kui nüüd kümne päeva jooksul tuleb parandusettepanekuid, siis oktoobrikuu esimesel töönädalal me vaatame need läbi ja püüame seejärel seaduse vastu võtta nii kiiresti, kui võimalik.

17:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Küsimusi rohkem ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele, kui on soovi. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 465 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 465 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. oktoobri ja minu paberites on isegi kellaaeg öeldud: 17.15. See peab paika. Nii olgu!

10. 17:38 Toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu (487 SE) esimene lugemine

17:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu 487 esimene lugemine. Maaelukomisjon esitab oma ettekande hiljem, alustab maaeluminister Tarmo Tamm. Palun!

17:39 Maaeluminister Tarmo Tamm

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees on eelnõu 487, toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõuga muudetakse eelkõige toiduseadust, et ajakohastada uuendtoiduga seotud sätted seoses järgmise aasta 1. jaanuarist kohaldatava uue Euroopa Liidu uuendtoidu määrusega. Uuendtoit on toit, mida ei ole Euroopa Liidus enne 1997. aastat toiduna kasutatud, näiteks putukad ja eksootilised viljad, ning mille turuleviimiseks on vaja luba. Seadusmuudatus on seotud uuendtoidu loamenetluse muutusega. Senine liikmesriigi tasandil loamenetlus muudetakse Euroopa Liidu üleseks keskseks loamenetluseks.

Kuna uue, 2015. aasta lõpus vastu võetud uuendtoidu määruse kohaselt esitatakse alates järgmise aasta 1. jaanuarist uuendtoidu loataotlused otse Euroopa Komisjonile, mitte liikmesriigile, ei ole liikmesriigil enam kohustust ise loataotlusi hinnata. Uuendtoidu ohutust hakkab keskselt hindama Euroopa Toiduohutusamet. Seetõttu kaob Eesti Veterinaar- ja Toiduametil vajadus koostada loataotluste hindamise aruandeid, seega ka vajadus uuendtoidukomisjoni abi järele senisel kujul. Seetõttu kaotatakse kõnealuse eelnõuga Veterinaar- ja Toiduameti abistamiseks ning uuendtoidu loataotluste hindamiseks moodustatud uuendtoidukomisjon. Eesti seisukohtade kujundamisel uuendtoidu valdkonnas hakatakse lähtuma eelkõige Euroopa Toiduohutusameti hinnangutest, nii nagu see toimub teistes toiduohutuse valdkondades, näiteks toidulisained, saasteained. Toiduohutusega seotud küsimustes, mis ei puuduta loamenetlust, võib siiski vajaduse korral endiselt konsulteerida Eesti teadlastega.

Eelnõuga muudetakse ka söödaseadust ja jäetakse sellest välja säte, mille kohaselt võib Veterinaar- ja Toiduamet pöörduda uuendtoidukomisjoni poole geneetiliselt muundatud sööda loataotluse menetlemisel. Kuna siin piirdub Veterinaar- ja Toiduameti roll taotluse kättesaamise kinnitamise ning selle Euroopa Toiduohutusametile edastamisega, ei ole enam tegelikku vajadust uuendtoidukomisjoni abi järele. Seadusmuudatused on kavandatud jõustuma 1. jaanuarist 2018. Aitäh!

17:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse esitab Aivar Kokk.

17:42 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea minister! Kas sa oskad öelda, kui pikalt on uuendtoidukomisjon Eestis tegutsenud ja millised on olnud selle kulud? Minu teada ei ole see komisjon arutanud mitte ühegi uuendtoidu üle ega andnud ühtegi luba.

17:42 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh hea küsimuse eest! Võib-olla minu endile kolleeg Urmas oskab sellele vastata. Mina ei tea, kes sinna komisjoni kuuluvad ja kui kaua see on töötanud. Jah, nendel ei ole tööd olnud, sest me ei ole toidualal, selles valdkonnas midagi uuenduslikku sisse toonud. Selle komisjoni vajadus kaob nüüd ära, aga ma arvan, et rahaliste kulutustega see küll kuidagi seotud ei ole.

17:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

17:43 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Lugeses seda seaduseelnõu, olin ma tõsiselt hämmingus, aga äkki te saate aidata. Sellessamas esitatud §-s 13, "Uuendtoit ja geneetiliselt muundatud toit" on palju numbreid ja määruste nimetusi. Mida kõik need määrused, mis on siin üles loetud, sisuliselt tähendavad? Kas nende taga on peidus see sisu, mille teie praegu siin refereerisite? Teiseks küsin kohe otsa selle kohta, et seletuskirja leheküljel 1 on lõik, mis kattub leheküljel 3 kirjutatuga. Kas arvatakse, et Riigikogu liikmed ei saa ühest olulisest lausest aru?

17:44 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Ma arvan, et Riigikogu liikmed saavad kindlasti väga hästi aru ja, nagu teie küsimusest selgub, süvenevad elnõu kõikidesse nüanssidesse väga põhjalikult. Täna teid selle eest! Need lõigud ei ole kindlasti täiesti identsed, ainult teatud mõtted korduvad. Teie küsimuse peale numbrite ja paragrahvide kohta ütlen, et see number ja paragrahv tuleb lahti võtta ja lahti kirjutada. Kui te küsite uuendtoitu vms kohta, siis ma võin teile ka selle kohta vastata.

17:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

17:45 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! No tundub, et see uuendtoitu asi on natuke teisejärguline lugu. Meile ei ole neid sitikaid veel sisse toodud ja pole teada, kas neid hakataksegi siia tooma. Minu arvates on väga oluline küsimus hoopis muundatud toiduainetest valmistatud toodete sissetoomine. Kas nüüd on niimoodi, et muundatud toiduainete sissetoomine on reguleeritud ainult Euroopa Liidu lubadega, st meie oma ministeerium või valitsus ei saagi enam midagi öelda, kui näiteks mingi ettevõtja tahab hakata endale muundatud toiduaineid sisse tooma?

17:45 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Kuigi algselt reguleeriti geneetiliselt muundatud toitu ja sööta kui uuendtoitu, siis alates aastast 2013 reguleeritakse seda eraldi Euroopa Liidu määrusega. Geneetiliselt muundatud toit ei ole uuendtoit, need kaks ei lähe päris ühe määratluse alla ja on täiesti erinevad asjad. Selle elnõu kaudu ei saa kuidagi geneetiliselt muundatud toitu sisse tuua.

17:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

17:46 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Hästi lühike küsimus. Tõesti, GMO-de teema on ju olnud pikka aega tõrjutud ja on öeldud, et neid Euroopa turule ei tule. Kas meil on Euroopa Liidus juba olemas geneetiliselt muundatud mais? Ja teine küsimus. Öelge mulle üks uuendtoit, mis puudutab putukaid või nende osiseid. Mida need eurooplased sööma hakkavad?

17:46 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh hea küsimuse eest! Me kõik oleme eurooplased, Euroopa Liidu kodanikud. Mida me tulevikus koos sööma hakkame, seda ma ei oska teile veel öelda. Aga teie küsimus puudutas maisi. Tegelikult on nii, et kui üldse mingi kultuuriga Euroopa Liidu turule tulla, siis luba saadakse Euroopa Liidu keskselt.

Nüüdseks on siia tõesti lubatud üks maisisort. Selle number ei ole mulle meelde jäänud, aga ütleme, et seda võiks praegu Eestis kasvatada. Eestil ei ole aga kasulik seda kasvatada, sest see ei anna soovitud efekti. Nii et ma võin küll kinnitada, et praegu Eestis küll ühtegi geneetiliselt muundatud kultuuri ei kasvatata. Selles võib päris kindel olla. Ainult üks maisisort on, aga seda ka põllumehed kindlasti kasvatama ei hakka.

17:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

17:47 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Komisjonis oli ka arutelu ja rahvasaadikud tundsid muret selle pärast, et kui otsustamine läheb tsentraalseks, keskele, siis kas meie teadlased ikka saavad selles valdkonnas oma kompetentsust hoida ja tõsta. Kuivõrd on garanteeritud, et see nii on?

17:47 Maaeluminister Tarmo Tamm

Aitäh! Ma kuulsin ka arutelu, et kas me hakkame nüüd selle eelnõuga kuidagi oma suveräniteeti ära andma, kui kõik läheb Euroopa Liidu keskseks. Ei, meie teadlastele jääb endiselt õigus ja võimalus kaasa rääkida. Kui me seal Euroopa Komisjonis sellega ei nõustu, siis see vaadatakse üle. Ei ole niimoodi, et meile tsentraalselt öeldakse, et teie sõna me ei kuula. Õigus jääb meile alles, selle pärast ei ole vaja muretseda. Kui Eesti ütleb, et see ikka ei sobi meile, siis ma ei kujuta ette, et see vastu võetakse. Lihtsalt kõik tsentraliseeritakse ja võib-olla see ongi õigem, sest siis me ei pea sellega topelt tegelema ega eraldi komisjoni pidama. Muidu öeldakse, et näe, on üks komisjon, aga me ei tea, kes sinna kuuluvad ja kes mida otsustab. Ma arvan, et kõik läheb lihtsamaks. Suveräänsust me selle küsimusega ära ei anna.

17:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem ministrile küsimusi ei ole. Suur aitäh! Maaelukomisjoni ettekande teeb komisjoni esimees Aivar Kokk.

17:49 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu maaelukomisjon arutas kõnealust eelnõu 11. septembril 2017. aastal. Komisjoni olid kutsunud Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonna toidu üldnõuete büroo juhataja asendaja Katrin Lõhmus ja peaspetsialist Külli Suurvarik.

Katrin Lõhmus andis ülevaate Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja söödaseaduse muutmise seaduse eelnõust nr 487. Ta selgitas, mis on uuendtoit ning andis ülevaate uuest määrusest tulenevatest muudatustest. Uuendtoit on toit, mida enne 1997. aastat ei ole Euroopa Liidus olulisel määral toiduna kasutatud. Alates 1. jaanuarist 2018 hakkab uuendtoidu valdkonda reguleerima uus Euroopa Liidu määrus. Peamine muudatus puudutab uuendtoidu kasutuselevõtmise loataotluse menetlust. Senine liikmesriigi tasandi loamenetlus muudetakse euroopaüleseks keskseks loamenetluseks. Liikmesriigil kaob kohustus võtta vastu uuendtoidu loataotlusi ning hinnata mõjusid tervisele ja keskkonnale. Seaduse jõustumisel pole enam vaja Veterinaar- ja Toiduameti juures tegutsevat uuendtoidu komisjoni, kuna nimetatud toidu turule lubamise otsuse teeb edaspidi Euroopa Komisjon, küsides ohutushinnangut Euroopa Toiduohutusametilt. Uuendtoidu lubade menetlusperiood lüheneb, Maaeluministeerium peab endiselt väga vajalikuks Eesti teadlaste kaasamist riskijuhtimise otsuste tegemisel, mistõttu on Eesti teadusasutustega sõlmitud raamleping teadusarvamuste saamiseks.

Külalised vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Komisjon tegi järgmised olulised otsused: määrata eelnõu 487 ettekandjaks teie ees kõneleja, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20. septembriks k.a, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse järgi kümme tööpäeva ehk tähtpäevaks sai 4. oktoober 2017 kell 17.15. Kõik otsused võeti vastu konsensuslikult. Aitäh!

17:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Helir-Valdor Seeder, teie küsimus, palun!

17:51 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Hea kolleeg! Ma siiski küsin üle, kuigi siit saalist on juba küsitud, GMO-kultuuride kasvatamise kohta, näiteks maisist on räägitud. Ma saan aru, et see seadus reguleerib GMO-toitu ja uuendtoitu, aga ei reguleeri üldse mitte vastavate kultuuride kasvatamist. Need on eri asjad. Kas ma olen õigesti aru saanud?

17:52 Aivar Kokk

Jah, sa oled õigesti aru saanud, et see on toidu- ja söödateemaline seadus.

17:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Soovi korral on võimalik alustada läbirääkimisi. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 487 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 487 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. oktoobri kell 17.15. Austatud kolleegid! Kuuenda istungjärgu seni pikim tööpäev on lõppenud. Kohtume homme kell 10.

Istungi lõpp kell 17.52.